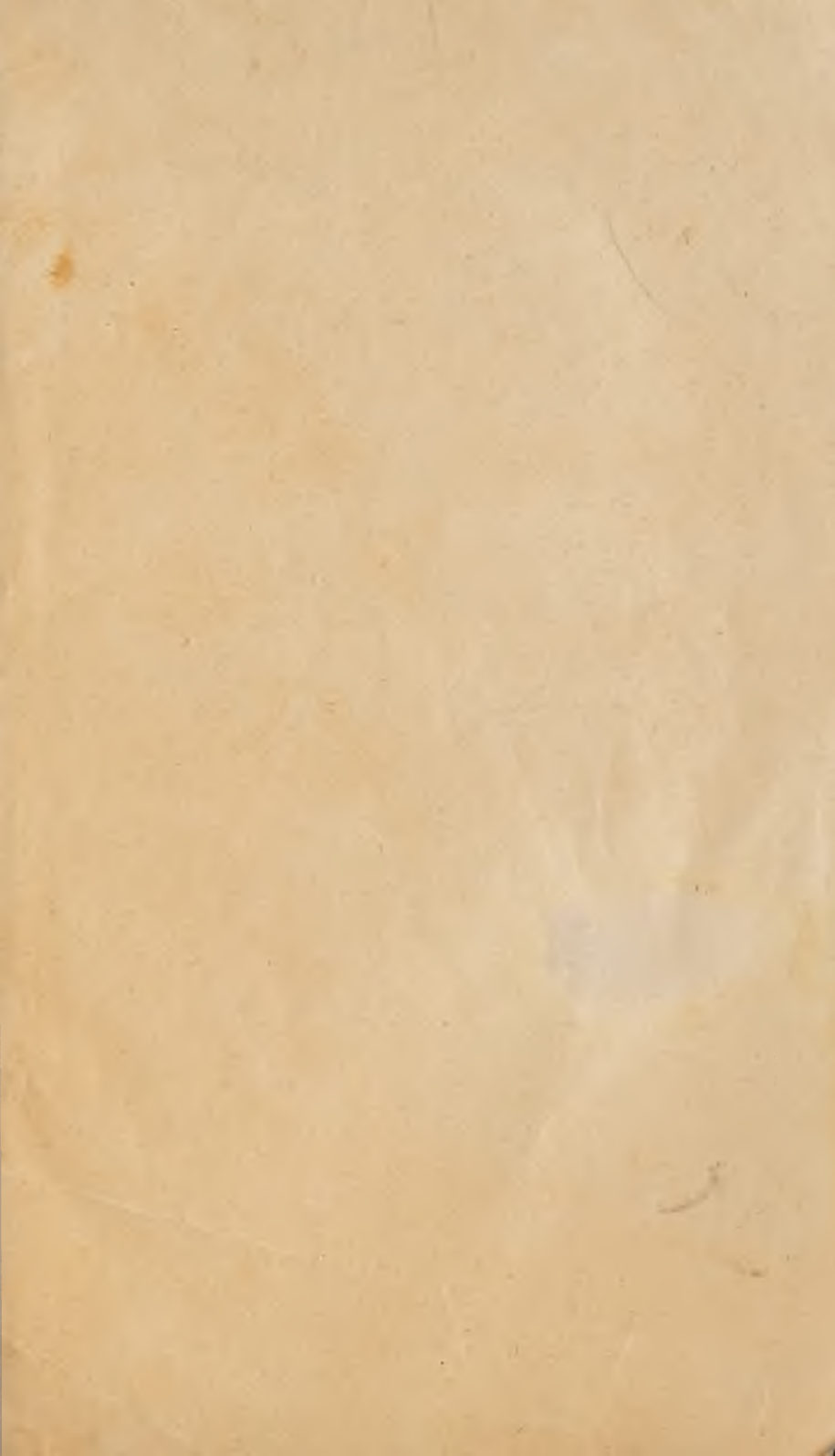

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

ΟΙ ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ ΛΟΓΟΙ.

την
καὶ

μετὰ χαρᾶς θέλει τὴν λάβω.

Εὐδαιμονεῖτε κατ' εὐχὴν

Τοῦ Φίλου σας

ΠΑΝΤΙΑ ΡΑΛΛΗ.

Λονδίνῳ τὴν 6 Δεκεμβρίου 1835.

Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΝ

ΚΥΡΙΟΝ ΠΑΝΤΙΑΝ ΡΑΛΛΗΝ.

Σᾶς στέλλω, κατὰ τὴν αἰτησίην σας, τοὺς λόγους μου, τοὺς ὁποίους, ζήλω πατριωτικῷ κινούμενοι, ἐπιθυμεῖτε νὰ προσφέρητε ὅλους ἐνωμένους εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, εἰς μικρὰν ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων ἐκείνων στιγμῶν καθ' ἃς εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ ἐκφωνήθησαν.

Ἀφοῦ τοὺς ἐπιθεώρησα, προέταξα καὶ σύντομά τινα προλεγόμενα εἰς κατὰλήψιν των καὶ εἰς ὀρθὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν.

Ὅπως καὶ ἂν θεωρηθοῦν οἱ ἀνὰ χεῖρας λόγοι μου, τοὺς ὁποίους καθὼς μαρτυροῦν αἱ σύγχρονοί των ἔφημερίδες, τόσον καιρὸν ἔβαλα νὰ συνθέσω, ὅσον σχεδὸν ἐχρειάζετο νὰ τοὺς ἐκφωνήσω, ἴσως ἢ ἔκδοσίς των δὲν θέλει εἶναι παντάπασιν ἀνωφελὴς εἰς τὸν ὑπὲρ διατηρήσεως τῆς ἐθνικῆς μας αὐτονομίας, ἐλευθερίας καὶ εὐταξίας σκοπὸν μας, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ᾔηται

ὁ κύριος εἰς τὸ ἐξῆς σκοπὸς μας. Ἰσως καὶ αὐτοὶ ἀναγινωσκόμενοι δύνανται νὰ ἐνθυμίζουν κατὰ τι τὴν πατρικὴν κληρονομίαν τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πολεμικῆς δόξης, τὴν ὁποίαν παραπέμπουν οἱ σημερινοὶ πολυπαθεῖς Ἕλληνες εἰς τοὺς εὐτυχεστέρους υἱοὺς των.

Ὡφελίμον εἶναι νὰ περικυκλόνωμεν τοὺς μεταγενεστέρους μας ἀπὸ τὰς παντοδαπὰς ἀναμνήσεις τῆς ἐνδόξου ἐπαναστάσεώς μας · ὠφελίμον εἶναι ἐπίσης, εἰς διατήρησιν ὧσων οἱ τωρινοὶ πατέρες των μέλλουν νὰ τοὺς παραδώσουν, νὰ ἐντυπόνωμεν εἰς τὴν νεαρὰν μνήμην των καὶ τοὺς ἐξῆς σωτηριῶδεις λόγους τοῦ Δημοσθένους.

« Αἰσχρόν ἐστὶ τοὺς μὲν πατέρας ἡμῶν πολλοὺς πόνους καὶ κινδύνους μεγάλους ὑποστῆναι πολεμοῦντας, ἡμᾶς δὲ μὴ δ' ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι δικαίως κτησάμενοι παρέδωκαν ἡμῖν, ἐθέλειν ἐρῶμένως ἀμύνεσθαι. »

Ἐν Λονδίνοι τῇ 8 Φεβρουαρίου 1836.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ὁ πόλεμος τῆς Ἑλλάδος εἶχε τετρα-
πλοῦν χαρακτῆρα. Ἦτον πόλεμος τυραν-
νουμένων κατὰ τυραννούντων· πόλεμος
Χριστιανῶν κατὰ ἀσεβῶν· πόλεμος ἰθα-
γενῶν κατὰ ἀλλοφύλων· πόλεμος ἐξευγε-
νισμοῦ κατὰ βαρβαρότητος. Ἀλλ' ἡ
ἀκαταμάχητος ἰσχὺς τοῦ μαχομένου
Ἑλλήνος Χριστιανοῦ ἦτον ἡ πίστις του
καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀδιάσειστος ἐλπίς
του. Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἑλ-
ληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ

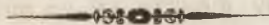
ρήτωρ, ὅταν, ὑπὸ τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων, αὐτοσχεδιάζε τοὺς δημοσιευομένους τούτους λόγους. Διὰ νὰ κρίνῃ ὀρθῶς ὁ ἀναγνώστης τοὺς λόγους τούτους, ἅς ἔχῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐκφωνοῦντο εἰς ἐκκλησιαστικὰς τελετάς, διὰ τοῦτο φέρουν καὶ χαρακτῆρα θρησκευτικοπολιτικόν.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΟΡΔΟΝ

ΝΟΕΛ ΜΠΑΪΡΩΝΑ.

Αποθανόντα κατὰ τὴν 6 Ἀπριλλίου τοῦ 1824 ἔτους, τῇ Κυριακῇ
τοῦ Πάσχα ἐν Μεσολογγίῳ, ὅπου καὶ ἐξεφωνήθη ἐπ' Ἐκκλησίας.

Τί ἀνέλπιστον συμβεβηκός ! τί ἀξιοθρήνητον δυστύ-
χημα ! ὀλίγος καιρὸς εἶναι, ἀφ' οὗ ὁ λαὸς τῆς
πολυπαθοῦς Ἑλλάδος ὅλος χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις
εδέχθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τὸν ἐπίσημον τοῦτον ἄνδρα,
καὶ σήμερον ὅλος θλίψις καὶ κατήφεια καταδρέχει τὸ
νεκρικόν του κρεβάτι μὲ πικρότατα δάκρυα, καὶ οὐ δύ-
ρεται ἀπαρηγόρητα. Ο γλυκύτατος χαιρετισμὸς,
ΧΡΙΣΤΟΣ ἈΝΕΣΤΗ, ἔγεινεν ἄχαρις τὴν ἡμέραν τοῦ
Πάσχα εἰς τὰ χεῖλη τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν, οἱ
ὅποιοι, ὅπου καὶ ἂν συναπαντοῦσαν ἕνας τὸν ἄλλον
τὸ πρωτὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, πρὶν ἀκόμη συνευχηθοῦν
τὰς καλὰς ἐορτὰς, συνερωτοῦντο, πῶς εἶναι ὁ Μυ-

λὸρδος; χιλιάδες ἄνθρωποι συναγμένοι νὰ δώσουν μεταξύ των τὸ Θεῖον φίλημα τῆς ἀγάπης εἰς τὴν εὐρύχωρον πεδιάδα ἔξω τοῦ τείχους τῆς πόλεώς μας, ἐφαίνοντο ὅτι συνάχθησαν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ παρακαλέσουν τὸν ἐλευθερωτὴν τοῦ Παντὸς ὑπὲρ τῆς υἱείας τοῦ συναγωνιστοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους μας.

Καὶ πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ μὴ συντριβῇ ἡ καρδιά ὧλων; νὰ μὴ καταπικρανθοῦν ὧλων τὰ χεῖλη; εὐρέθη ἄλλην φορὰν τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἑλλάδος εἰς περισσotέραν χρείαν καὶ ἀνάγκην παρὰ εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ πολυθρήνητος Μυλὸρὸ Μπαίρων ἐπέραςε κινδυνεύσας καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του εἰς τὸ Μεσολόγγι; καὶ τότε καὶ εἰς ὅσον καιρὸν συνέζησε μαζί ἡ μας, δὲν ἐθεράπευσε τὸ πλουσιοπάροχόν του χέρι τὰ χρηματικὰ δεινά μας, τὰ ὅποια ἡ πτωχεία μας τὰ ἄφινεν ἀδιόρθωτα; πόσα ἄλλα καλὰ, πολὺ ἀκόμη μεγαλύτερα, ἠλπίζαμεν ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνδρα; καὶ σήμερον, ἀλλοίμονον! σήμερον ὁ πικρὸς τάφος καταπίνει καὶ αὐτὸν καὶ τὰς ἐλπίδας μας!

Ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦσε τάχα καθήμενος καὶ ἔξω τῆς

Ἑλλάδος, ἀναπαυόμενος καὶ χαιρόμενος τὰ καλὰ
 τῆς Εὐρώπης, νὰ τρέξῃ μὲ μόνην τὴν μεγαλοδωρίαν τῆς
 καρδίας του εἰς βοήθειάν μας; τοῦτο ἀρκοῦσε διὰ ἡμᾶς·
 ἡ δοκιμασμένη φρόνησις τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς
 καὶ Διοικητοῦ μας ἤθελεν οἰκονομήσει μὲ μόνα αὐτὰ τὰ
 μέσα τὴν ἀσφάλειαν τῶν μερῶν τούτων· ἀλλὰ, ἂν
 ἀρκοῦσε τοῦτο διὰ ἡμᾶς, δὲν ἀρκοῦσεν, ὅχι, δι'
 αὐτόν· πλασμένος ἀπὸ τὴν φύσιν διὰ νὰ ὑπερασπίζεται
 πάντοτε τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου καὶ ἂν
 τὰ ἔβλεπε καταπατημένα, γεννημένος εἰς ἐλεύθερον καὶ
 πάνσοφον ἔθνος, θρεμμένος παιδιόθεν μὲ τὴν ἀνάγνωσιν
 τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀθανάτων προγόνων μας, τὰ
 ὅποια διδάσκουν ὅσους ἠξεύρουν νὰ τὰ διαβάξουν,
 ὅχι μόνον τί εἶναι, ἀλλὰ καὶ τί πρέπει νὰ ᾔηται, καὶ τί
 ἔμπορεῖ νὰ ᾔηται ὁ Ἄνθρωπος, εἶδε τὸν ἐξαχρειωμένον,
 τὸν ἀλυσοδεμένον ἄνθρωπον τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐπιχειρισθῇ
 νὰ συντρίψῃ τὰς φρικτὰς ἀλύσεις του καὶ τὰ συντρίμ-
 ματα τῶν ἀλύσεων του νὰ κάμῃ κοπερὰ ξίφη διὰ νὰ
 ἀνακτήσῃ μὲ τὴν βίαν ὅ,τι τὸν ἄρπασεν ἡ βία, εἶδε,
 καὶ ἄφησεν ὅλας τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς
 ἀπολαύσεις τῆς Εὐρώπης, καὶ ἦλθε νὰ κακοπαθήσῃ

καὶ νὰ ταλαιπωρηθῇ μαζί μας, συναγωνιζόμενος ὄχι μόνον με τὸν πλοῦτόν του, τὸν ὁποῖον δὲν ἐλυπήθη, ὄχι μόνον με τὴν γνῶσίν του, τῆς ὁποίας μᾶς ἔδωκε τόσα σωτηριώδη σημεῖα, ἀλλὰ καὶ με τὸ σπαθί του ἀκονισμένον ἐναντίον τῆς τυραννίας καὶ τῆς βαρβαρότητος ἤλθεν, εἰς ἓνα λόγον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν οἰκιακῶν του, με ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν Ἑλλάδα· πῶς λοιπὸν νὰ μὴ συντριβῇ ὅλων μας ἡ καρδιά διὰ τὴν στέρησιν αὐτοῦ τοῦ ἀνδρός; πῶς νὰ μὴ κλαύσωμεν τὴν στέρησίν του ὡς γενικὴν στέρησιν ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους;

Ἀλλὰ ἕως αὐτοῦ, ἀδελφοί, εἶδατε τὸν φιλελεύθερον, τὸν πλούσιον, τὸν ἀνδρεῖον ἄνθρωπον, τὸν ἀληθινὸν φιλέλληνα, εἶδατε τὸν εὐεργέτην· τοῦτο φθάνει βέβαια διὰ νὰ κινήσῃ τὰ δάκρυά μας, δὲν φθάνει ὅμως, δὲν φθάνει, διὰ τὴν ὑπόληψίν του καὶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἐνδόξου ἐπιχειρήματός του· αὐτὸς, τοῦ ὁποίου κλαίομεν τὸν θάνατον ἀπαρηγόρητα, εἶναι ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος, εἰς τὸ εἶδός του, ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὸν αἰῶνά μας. Ἡ εὐρυχωρία τοῦ πνεύματός του, καὶ τὸ ὕψος τῆς φαντασίας του δὲν τὸν ἄφησαν νὰ πατήσῃ τὰ λαμπρά,

πλὴν κοινὰ ἔχνη τῆς φιλολογικῆς τῶν παλαιῶν δόξης·
ἐπίασε νέον δρόμον, δρόμον τὸν ὁποῖον ἡ γεροντικὴ πρό-
ληψις ἐπροσπάθησε καὶ προσπαθεῖ ἀκόμῃ νὰ κλείσῃ εἰς
τὴν σοφὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ ὥσω ζοῦν τὰ συγγράμματά
του (καὶ θὰ ζοῦν ὥσω ζῇ ὁ κόσμος) θέλει μείνῃ πάν-
τοτε ὁ δρόμος αὐτὸς ἀνοικτὸς, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς, καθὼς
καὶ ὁ ἄλλος, εἶναι δρόμοι ἀληθινῆς δόξης. Εἰδὼ παρα-
τρέχω ὅσα μὲ βιάζει νὰ σᾶς κοινοποιήσω ὁ μέγας
ἐνθουσιασμός, ὅπου πάντοτε ἔμπνευσεν εἰς τὴν καρδίαν
μου ἡ ἀνάγνωσις τῶν συγγραμμάτων του, καὶ τὸν
ὁποῖον αἰσθάνομαι τώρα σφοδρότερον παρ' ἄλλοτε· ἐγκω-
μιάσας καὶ ἐγκωμιάζει τὸν ποιητὴν τοῦ αἰῶνός μας ὅλη
ἡ σοφὴ Εὐρώπη, καὶ θέλει τὸν ἐγκωμιάσουν ὅλοι οἱ
αἰῶνες, διότι ἐγεννήθη διὰ ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ διὰ
ὅλους τοὺς αἰῶνας.

Ἐνας ἄλλος στοχασμός μου ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν·
στοχασμός τόσο ὀρθὸς καὶ ἀληθινός, ὅσον κατάλληλος
εἰς τὴν περίστασιν τῆς Πατρίδος μας· ἀκούσατε, Ἕλληνες,
μὲ προσοχὴν αὐτὸν τὸν στοχασμόν· θέλω νὰ γενῇ καὶ
στοχασμός ἐθνικός σας καὶ στοχασμός παντοτινός.

Πολλὰ ἐστάθησαν τὰ λαμπρὰ ἔθνη εἰς τὸν κόσμον,

ἀλλὰ ὀλιγώταται αἱ ἐποχαὶ τῆς ἀληθινῆς των λαμπρότη-
 τος· ἓνα ὅμως φαινόμενον, στοχάζομαι, λείπει ἀπὸ τὰ
 χρονικὰ ἔλου τοῦ λαμπροῦ κόσμου, φαινόμενον, διὰ
 τὸ ὅποιον ἐδίσταζεν, ἂν ποτὲ ἤμπορῇ νὰ φανῇ, καὶ
 αὐτὸς ὁ παρατηρητικὸς νοῦς τῆς φιλοσοφίας. Ὅλα σχεδὸν
 τὰ ἔθνη τῆς γῆς ἔπесαν ἀπὸ τὰ χέρια ἐνὸς εἰς τὰ χέρια
 ἄλλου αὐθέντου. Κἄποτε ἐκαλλιτέρευσαν, κἄποτε ἐχειρο-
 τέρευσαν· πούποτε ὅμως τὸ μάτι τοῦ ἱστορικοῦ δὲν εἶδε
 κανένα ἔθνος καταδουλωμένον ἀπὸ βαρβάρους, καὶ μά-
 λιστα βαρβάρους ριζωμένους ἀπὸ αἰῶνας εἰς αὐτὸ τὸ
 ἔθνος, δὲν τὸ εἶδε, λέγω, νὰ ἐλευθερωθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ του·
 ἰδοὺ τὸ φαινόμενον· τοῦτο σήμερον παρῤῥησιάζεται κατὰ
 πρώτην φοράν εἰς τὸν κόσμον, καὶ φαίνεται εἰς μόνην
 τὴν Ἑλλάδα, ναι, εἰς μόνην τὴν Ἑλλάδα φαίνεται· τὸ
 βλέπει μακρόθεν ὁ φιλόσοφος, καὶ χάνει τὸν δισταγμὸν
 του, τὸ βλέπει ὁ ἱστορικὸς καὶ ἐτοιμάζεται νὰ τὸ διηγηθῇ
 ὡς νέαν ἀνακάλυψιν τῆς τύχης τῶν ἐθνῶν· τὸ βλέπει ὁ
 πολιτικὸς, καὶ γίνεται σκεπτικώτερος καὶ προφυλαχτικώ-
 τερος· τόσον παράδοξος εἶναι ὁ καιρὸς, εἰς τὸν ὅποιον
 ζοῦμεν, ἀγαπητοί μου Ἕλληνες! Ἡ ἐπανάστασις τῆς
 Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἐποχὴ τοῦ ἔθνους μας μόνον, εἶναι

ἐποχὴ ὅλων τῶν ἐθνῶν, ὅλων τῶν αἰώνων, ἐπειδὴ, καθὼς σᾶς εἶπα, εἶναι φαινόμενον μοναδικὸν εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν ἐθνῶν.

Αὐτὸ τὸ μοναδικὸν φαινόμενον ἐπαρτήρησεν ὁ μέγας νοῦς τοῦ μεγαλόφρονος, τοῦ πολυθρηνητοῦ Μπάϊρων, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐνώσῃ τὴν ἀθάνατόν του δόξαν μὲ τὴν δόξαν σας, καὶ νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν λαμπρῶν σας κατορθωμάτων· δὲν ἔγιναν καὶ ἄλλαι ἐπαναστάσεις εἰς τὰς ἡμέρας του; καμμίαν ὅμως δὲν ἀκολούθησε, καμμίαν δὲν ὑπερασπίσθη, διότι ἦτον πολλὰ διαφορετικὸς ὁ χαρακτήρ των, καὶ πολλὰ διαφορετικὴ ἡ φύσις των· ἡ μόνη δόξα τῆς νέας Ἑλλάδος ἦτον ἀξία δόξα ἐκείνου, τὸν ὁποῖον δοξολογοῦν ὅλα τὰ σοφὰ στόματα. Βλέπετε, ὦ Ἕλληνες, βλέπετε εἰς τί καιρὸν ζῆτε; εἰς τί ἀγῶνα ἐμβήκατε; βλέπετε ὅτι μὲ τὴν δόξαν σας δὲν ἔμπορεῖ νὰ συγκριθῇ καμμία δόξα περασμένη; Οἱ φιλελεύθεροι, οἱ φιλόσοφοι, οἱ φιλόσοφοι ὅλων τῶν ἐθνῶν, σᾶς χαιρετοῦν ὅλοι μακρόθεν, ὅλοι σᾶς συγχαίρονται, ὅλοι σᾶς ἐμψυχόνουν, καὶ ὁ ποιητὴς τῶν καιρῶν μας, ἀγκαλὰ καὶ στεφανωμένος ἀθανασίαν, ἐξήλευσε τὴν δόξαν σας, καὶ ἦλθε προσωπικῶς νὰ

ξεπλύνῃ μαζή σας με τὸ αἷμά του τὰ μολυσμένα ἀπὸ τὴν τυραννίαν χώματά μας.

Γεννημένος εἰς τὴν λαμπροτάτην Μητρόπολιν τῆς Λόνδρας, εὐγενέστατος καὶ πατρόθεν καὶ μητρόθεν, πόσῃ χαρὰν αἰσθάνθη, ὅταν ἡ πτωχή μας Πόλις εἰς σημεῖον εὐγνωμοσύνης τὸν ἐπολιτόγραψεν! Εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα τοῦ θανάτου του, ἤγουν εἰς τὴν στιγμὴν, ὅταν κρυμμένη ἡ αἰωνιότης δείχνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐρισκόμενον εἰς τὰ ὅρια τῆς θνητῆς καὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς, ὅταν, λέγω, ὅλος ὁ ὁρατὸς κόσμος φαίνεται ἓνα μόνον σημεῖον ὡς πρὸς τὰ λαμπρὰ ἔργα τῆς θείας Παντοδυναμίας, εἰς ἐκείνην τὴν φοβερὰν ὥραν, ὁ πολυένδοξος οὗτος νεκρὸς ἀφίνων τὸν κόσμον ὅλον, ἐβάστασεν εἰς τὸ στόμα του μόνον δύο ὀνόματα, τῆς πολυαγαπημένης του Κόρης, καὶ τῆς πολυαγαπημένης του Ἑλλάδος· αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα βαθυὰ ρίζωμένα εἰς τὰ σπλάγχνα του οὔτε ἡ στιγμή τοῦ θανάτου δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὰ ἐξάλειψῃ· Κόρη μου! εἶπεν, ἙΛΛΑΣ! εἶπε, καὶ ἡ φωνή του ἔλειψε! ποία Ἑλληνικὴ καρδιά νὰ μὴ συντρίβεται ὁσάκις ἐνθυμεῖται αὐτὴν τὴν περίστασιν;

Δεκτὰ βέβαια, ἀγαπητοί μου Ἕλληνες, πολὺ δεκτὰ εἶναι εἰς τὴν σκιάν του τὰ δάκρυά μας, διότι εἶναι δάκρυα τῶν κληρονόμων τῆς ἀγάπης του· ἀλλὰ πολὺ δεκτότερα θέλει εἶναι τὰ ἔργα μας διὰ τὴν Πατρίδα, τὰ ὁποῖα, καὶ χωρισμένος ἀπὸ ἡμᾶς, θέλει παρατηρεῖ ἀπὸ τοὺς Οὐρανούς, τοὺς ὁποίους τὸν ἄνοιξεν ὁ φιλανθρωπισμός του· αὐτὴν καὶ μόνην τὴν εὐγνωμοσύνην ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὰς εὐεργεσίας του, αὐτὴν τὴν ἀμοιβὴν εἰς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην του, αὐτὴν τὴν ἐλάφρωσιν εἰς τὰς ταλαιπωρίας του, αὐτὴν τὴν πληρωμὴν διὰ τὸν χαμὸν τῆς πολυτίμου ζωῆς του. Ὅταν, ἀγαπητοί μου Ἕλληνες, ἡ δύναμίς σας κατορθώσῃ νὰ ἀποσυντριψῇ τὰ χέρια ὁποῦ μᾶς ἀλυσόδεταν, τὰ χέρια ὁποῦ ἄρπαζαν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας μας τοὺς ἀδελφοὺς, τὰ τέκνα, τὴν κατάστασίν μας, τότε θέλει χαρῇ ἡ σκιά του, τότε θέλει ἀγαλλιασθῇ ἡ κόνις του· ναι, εἰς τὴν μακαρίαν ἐκείνην ὥραν τοῦ εὐτυχισμένου τέλους τῶν ἀγώνων σας, ὁ Ἀρχιερεὺς θ' ἀπλόνει τὴν ἱεράν του καὶ ἐλευθέραν δεξιάν, καὶ θὰ εὐλογεῖ καὶ ἀγιάζει τὸν πολυένδοξον τάφον του, τὸ Παλληκάρι ζωσμένον τὸ σπαθί ἀπὸ τὰ τυραννικὰ αἵματα βαμμένον θὰ τὸν στολίζει μὲ δά-

φνας, ὁ Πολιτικὸς μὲ ἐγκώμια, ὁ Ποιητὴς γυρμένος εἰς τὴν ἀρμονικωτάτην ταφόπετράν του, θὰ γίνεταί ποιητικώτερος· τότε ἀνθοστεφανωμένοι αἱ Παρθένοι τῆς Ἑλλάδος, τὴν μαγευτικὴν ὠραιότητα τῶν ὁποίων ἔψαλλεν ὁ πολυένδοξος συμπολίτης μας Μπαΐρων εἰς πολλὰ του ποιήματα, τότε τὰ ὠραῖά μας τέκνα, χωρὶς πλεόν νὰ φοβοῦνται νὰ μολυνθοῦν ἀπὸ τὰ ἀρπακτικὰ χέρια τῶν τυράννων μας, θὰ σταίνουν χορὸν τριγύρω τοῦ τάφου του, καὶ θὰ τραγουδοῦν τὰ κάλλη τῆς γῆς μας, τὰ ὅποια μὲ τόσῃ χάριν καὶ ἀλήθειαν ὁ ποιητὴς τοῦ αἰῶνός μας ἔψαλλεν.

Ἀλλὰ ποία ιδέα λυπηρὰ μοῦ ἔρχεται τώρα εἰς τὸν νοῦν; μὲ ἐπλάνεσεν ἡ φαντασία μου, ἐνόμισα ὅτι βλέπω ὅσα ἡ καρδιά μου ἐπιθυμεῖ· ὑπόθεσα εὐλογίας Ἀρχιερέων, θαφνοστεφανώματα, ὕμνους, χοροὺς τριγύρω τοῦ τάφου τοῦ εὐεργέτου τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ ὁ τάφος αὐτὸς δὲν θέλει ἔχει μέσατου τὰ πολύτιμα λείψανα αὐτοῦ τοῦ εὐεργέτου! ἄδειος θὰ μένει ὁ τάφος! τὸ σῶμά του ὀλίγας ἡμέρας ἀκόμη μένει εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς μας, τῆς νέας Πατρίδος του! δὲν παραδίδεται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς! μεταφέρεται εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἐτίμησεν ἡ γέννησίς του!

Αἱ ἐδικαί σου ἀγάλαι ἀκριβή του καὶ πολυαγαπητὴ
 Κόρη θὰ τὸ δεχθοῦν, τὰ θάκρυα τὰ ἐδικά σου θὰ
 παρηγορήσουν τὸν σωματοφόρον τάφον του, καὶ τὰ
 θάκρυα τῶν ὀρφανῶν Ἑλλήνων θὰ χύνονται ἐπάνω εἰς
 τὴν θήκην τοῦ πολυτιμοτάτου πνεύμονός του, καὶ
 ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος, διότι ὅλη ἡ γῆ
 τῆς Ἑλλάδος εἶναι τάφος του· καθὼς εἰς αὐτὰς τὰς
 ὑπερινὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἐσέ καὶ τὴν Ἑλλά-
 ᾶ εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του καὶ εἰς τὰ χεῖλη του,
 δίκαιον ἦτον καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ λάβῃ
 καὶ ἡ Ἑλλάς μερίδιον ἀπὸ τὰ μεγαλότιμα λείψανά του.
 Τὸ Μεσολόγγι σφικταγκαλιάζει, ὡς σύμβολον τῆς
 ἀγάπης του, τὴν θήκην τοῦ πτεύμονός του, δεῖξου
 καὶ σὺ, γλυκύτατε καρπὲ τῆς καρδίας τοῦ ἀποθα-
 νόντος, δεῖξου ὅλον του τὸ λοιπὸν σῶμα· σὲ τὸ ξεπρο-
 βοδεῖ ἡ Ἑλλάς ὅλη μαυροφορεμένη, ὅλη ἀπαρηγόρητος·
 σὲ τὸ ξεπροβοδεῖ μὲ ὅλην τὴν ἐκκλησιαστικὴν, τὴν πο-
 λιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν τιμὴν καὶ παράταξιν, καὶ
 μὲ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν συμπολιτῶν του Μεσολογγιτῶν
 καὶ ὁμογενῶν του Ἑλλήνων· σὲ τὸ ξεπροβοδεῖ στεφα-
 νωμένον μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην της, παρηγορημένον μὲ
 τὰ θάκρυά της, συνωθευμένον μὲ τὰς θεόδεκτους

εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν Ἀρχιερέων καὶ ὅλου τοῦ Κλή-
 ρου. Μάθε, εὐγενεστάτη Κόρη, μάθε, ὅτι στρατηγοὶ τὸ
 ἐβάστασαν εἰς τοὺς ὤμους των, καὶ τὸ ἔφεραν εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν· χιλιάδες Ἕλληνες στρατιῶται ἐσκέπαζαν τὰ
 δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ δρόμου ὅθεν τὸ ἐδιάβαιναν, καὶ
 τὰ στόματα τῶν τουφεκιῶν ὅπου ἐκατάφαγαν τόσους
 καὶ τόσους τυράννους, ἦσαν ὅλα γυρμένα κατὰ τῆς
 γῆς, ὥς νὰ ἤθελαν νὰ πολεμήσουν καὶ αὐτὴν τὴν γῆν
 ὅπου τοὺς ἄρπασε τὸν εἰλικρινῆ φίλον των· ὅλα αὐτὰ
 τὰ πλήθη τῶν στρατιωτῶν μὲ τὸ σπαθὶ αὐτὴν τὴν στι-
 γμὴν εἰς τὴν μέσην, μὲ τὸ τουφέκι εἰς τὸν ὦμον, καὶ
 ἔτοιμοι νὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ
 τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἀνθρώπου, περικυκλόνουν τὸ νε-
 κρικόν του κρεβάτι, καὶ ὀρκίζονται εἰς αὐτὸ νὰ μὴ
 λησμονήσουν ποτὲ τὰς θυσίας τοῦ πατρός σου, καὶ ποτὲ
 νὰ μὴν ἀφήσουν νὰ πατηθῇ ἀπὸ βάρβαρον καὶ τυ-
 ραννικὸν πόδι ὁ τόπος ὅπου εὐρίσκονται ἀπομεινάρια
 του· χιλιάδες στόματα χριστιανικὰ ἀνοίγονται αὐτὴν
 τὴν στιγμὴν, καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Ὑψίστου ἀντιβοᾷ ὅλος ὕ-
 μνους, ὅλος ἱκεσίας διὰ νὰ κατευοδωθῶν τὰ σεβάσμα
 λείψανά του εἰς τὴν πατρικὴν του γῆν, καὶ νὰ ἀναπαυ-
 θῇ ἡ ψυχὴ του ὅπου οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται.

ΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ

Εκφωνηθείς ἐπ' Ἐκκλησίας ἐν Ναυπλίῳ τῇ 19 Μαΐου 1825, ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἐκηρύχθη Γενικὴ Ἀμνηστία παρόντων ὅλων τῶν μελῶν τῆς ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ καὶ Αὐτῶν τῶν τὴν Ἀμνηστίαν λαβόντων, καὶ πλήθους λαοῦ.

Φαίνεται μου νὰ βλέπω σήμερον τὴν ἀξιοδάκρυτον ἐκείνην Σκηνὴν, εἰς τὴν ὁποίαν λέγει ἡ Γραφή, ὅτι εὗρέθη ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, ὅταν τὸ Ἰσραηλιτικὸν στρατόπεδον ἐχαλάσθη καὶ ἐδιώχθη ἀπὸ τὸν ἀλλόφυλον ἐχθρὸν εἰς τὴν πόλιν Γαὶ, ὅταν, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀπροσδοκῆτου συμφορᾶς, ἐπτοήθη, κατὰ τὴν φράσιν τῆς Γραφῆς, ἡ καρδία τοῦ λαοῦ, καὶ ἐγένετο ὥσπερ ὕδωρ, ὅταν ὁ Ἰησοῦς, εἰς σημεῖον λύπης, ἔσχισεν ὁ ἴδιος τὰ φορέματά του, ἐπέσε προὔμυτα αὐτὸς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἕως τὸ βράδυ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ ἔβαλαν χῶμα εἰς τὴν κεφαλὴν των διὰ τὴν ἀνέλπιστον ἐκείνην καταστροφὴν, καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ.

« Καὶ διεῖρξεν Ἰησοῦς (τὴν ἡμέραν ἐκείνην) »

» τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν Ἰησοῦς εἰς τὴν
 » γῆν ἐπὶ πρόσωπον ἐναντίον τοῦ Κυρίου ἕως
 » ἑσπέρας αὐτὸς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσρα-
 » ἡλ, καὶ ἐπεβάλλοντο χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
 » αὐτῶν. »

Τοιαύτη εἶναι βέβαια καὶ τὴν σήμερον ἡ περίστασις
 τοῦ νέου Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος·
 παντοῦ κατήφεια! παντοῦ θλίψις! παντοῦ φόβος καὶ
 δειλία! « Καὶ ἐπτοήθη ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ, καὶ
 » ἐγένετο ὥσπερ ὕδωρ. »

Πίπτει τὸ ἔμπροσθεν τοῦ Νεοκάστρου νησι, ἡ Σφακ-
 τηρία, καὶ πίπτουσι μὲ αὐτὸ ἐνδοξα θύματα τῆς Πατρί-
 δος, τόσοι δυνατοὶ ἐν πολέμῳ. Δειλιᾷ τὸ Ἑλληνικὸν
 στρατόπεδον εἰς αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητον δυστύχημα, ἀφί-
 νεται ἔρημος ὁ Παλαιὸς Ναβαρίνος, καὶ τὸ Νεόκαστρον,
 τὸ ἴδιον Νεόκαστρον γίνεται βραβεῖον τοῦ νικητικοῦ ξί-
 φους τοῦ Αἰγυπτίου ἐχθροῦ. Αὐτὰ ἔπαθεν εἰς ὀλίγων διά-
 στημα ἡμερῶν ἡ Ἑλλάς, καὶ ἰδοὺ ἐπτοήθη ἡ καρδιά
 » τοῦ λαοῦ, καὶ ἐγένετο ὥσπερ ὕδωρ. »

Ἀλλὰ διατι ἐδυστύχησαν οἱ κατὰ τὴν Γαί ἑνοπλοι
 Ἰσραηλῖται, οἱ ἄλλοτε θριαμβευταί, καὶ τροπαιοῦχοι;

Διατί οί σημερινοί Ἕλληνες, τῶν ὁποίων τὰ ἀνδραγαθήματα ἐξέπληξαν τὸν κόσμον, ἔπιαν τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς πτώσεως τοῦ Νεοκάστρου, Τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ μᾶς τὸ λέγει. « Ὅτι ἐπλημμέλησαν πλημμέλειαν μεγάλην. »

Καὶ ποίαν ἄλλην πλημμέλειαν, ἀγαπητοί μου Ἕλληνες ! ποίαν ἄλλην μεγαλητέραν πλημμέλειαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐνώπιον ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὴν πλημμέλειαν τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν σκανδάλων, τὰ ὅποια ἐκορυφώθησαν τὴν σήμερον εἰς ὅλην τὴν πολυπαθὴν Ἑλλάδα;

Κινδυνεύει ἡ Πατρίς· ὅλοι τὸ βλέπομεν, ὅλοι τὸ φωνάζομεν· καὶ δὲν κινδυνεύει βέβαια, διότι δὲν ἔχει στρατεύματα καὶ φιλοκίνδυνα καὶ ἐμπειροπόλεμα· καὶ δὲν κινδυνεύει, διότι δὲν ἔχει χρηματικούς πόρους· κινδυνεύει ἡ δυστυχισμένη Πατρίς, διότι ὁ ζῆλος τοῦ λαοῦ ἐσβύσθη, καὶ ἐσβύσθη (φρίττω ὅταν τὸ συλλογίζωμαι!) ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους· κινδυνεύει ἡ Πατρίς, διότι τὰ φιλοκίνδυνα καὶ ἐμπειροπόλεμα στρατεύματα παραλύθησαν, καὶ παραλύθησαν, ἀλλοίμονον! ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ἀπὸ ἡμᾶς οἱ ὅποιοι ἀποκαταστή-

σαμεν τὸ δυστυχισμένον ἔθνος παίγνιον τῶν παθῶν μας, ἀπὸ ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι, ἀντὶ νὰ κλείσωμεν τὰς δεινὰς του καὶ παλαιωμένας πληγὰς, τοῦ ἀνοίξαμεν νέας καὶ βαρυτέρας, ἀπὸ ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ἀντὶ νὰ τὸ ὀδηγήσωμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας καὶ εὐδαιμονίας, τὸ ἐφέραμεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου· καὶ τοῦτο διατί; διότι ἡ φιλαρχία πολιορκεῖ τὸν νοῦν μας, ὁ φθόνος καὶ τὸ ἐμφύλιον μῖσος κατατρώγει τὰ σπλάγχχνα μας, ἡ ἰδιοτέλεια ὀδηγεῖ τὰ ἔργα μας, αἱ σκευωρίαι καὶ τὰ διαβόλια εἶναι ἡ πολιτικὴ μας. . .

Ἀλλὰ ἕως πότε, ἀδελφοί μου, νὰ τυφλώττωμεν; Ἐως πότε νὰ δίδωμεν ἡμεῖς τὸ κοπτερώτατον σπαθὶ τῶν ἀγρίων παθῶν μας εἰς τὰ χέρια τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου μας; Καταβοοῦν ἐναντίον μας τόσα σεβάσματα σώματα κειτόμενα ἄταφα, γυμνὰ καὶ κατεσπαραγμένα εἰς τὸ νησὶ τῆς Σφακτηρίας, καταβοοῦν ἐναντίον μας τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων τῆς Πίστεως καὶ Πατρίδος· τίς ὠφέλεια, φωνάζουν τὰ ἱερὰ αὐτὰ σφάγια, τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν; Διατί ἀφήσαμεν, λέγουν, χήρας τὰς γυναῖκάς μας, ὀρφανὰ τὰ τέκνα μας,

ἀπαρηγορήτους τοὺς συγγενεῖς μας ; διατι τὰ ὄρνεα νὰ καταφάγουν τὰς σάρκας μας τὰς ὁποίας ἡμεῖς οἱ ἰδιοὶ ἀφήσαμεν ἀτάφους εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης ; Τάχα διὰ νὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν αἰσχρὰν δουλείαν τῶν παθῶν σας τὴν γῆν ὅπου ἐλευθέρωσεν ὁ θάνατός μας, ὅπου ποτίζουν ὁλοένα τὰ πικρὰ δάκρυα τῶν γυναικῶν μας καὶ τῶν τέκνων μας ; Ἄχ ! διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλος ἀγάπη, διὰ τὸ ὄνομα τῆς Πατρίδος, ἡ ὁποία εἶναι ὅλη ἀρετὴ, ἃς καθαρίσωμεν τὴν ψυχὴν μας, κἂν εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου, ἀπὸ τὸν ρῦπον τῆς διχονοίας, ἃς θάψωμεν εἰς τὸν τάφον τῆς λησμονησίας τὰ ἄγρια καὶ ἀνόητα πάθη μας, ἃς πλύνωμεν τὰς μολυσμένας καρδίας μας εἰς τὸ ἱερὸν λουτρὸν τῆς ἀγάπης· ὁ πατριωτισμὸς ἃς λαμπρύνῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὸν θωλωμένον νοῦν μας· ἡ εἰλικρίνεια ἃς βασιλεύσῃ εἰς τὴν καρδίαν μας, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ σύμπνοια ἃς προπορεύωνται ὡς νεφέλη πυρὸς εἰς ὅλας τὰς βουλάς μας, καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔργα μας.

Εἰς ἐσᾶς τῶρα τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου, εἰς ἐσᾶς στρέφω τὸν λόγον μου. Ἐως πότε, ἀδελφοὶ Πελοποννήσιοι, ἀκίνητοι θὰ ὑποφέρετε τὸν βάρβαρον ἐχθρὸν

νὰ ἐμφωλεύῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς γλυκυτάτης Πατρίδος
 σας; Ἐως πότε θὰ βλέπετε ταπεινωμένα τὰ περασμένα
 μεγαλεῖά σας, ἀμαυρωμένην τὴν δόξαν σας, εἰς κίνδυνον
 καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν σας; δὲν εἴσθε σεῖς οἱ ὅποιοι,
 ἀβέβαιοι ἓνα καιρὸν ἀκόμη εἰς τὰ κινήματα τῆς ἐπα-
 ναστάσεως, χωρὶς ὅπλα καὶ πολεμοφόδια, χωρὶς σύστη-
 μα γραπτοῦ νόμου, ὑβρισμένοι καὶ ἀπελπισμένοι ἀπὸ
 ὅλα τὰ Χριστιανικὰ Βασίλεια, καὶ μόνον ἐμπνευμένοι
 ἀπὸ τὸ θεῖον αἶσθημα τοῦ Πατριωτισμοῦ, δὲν εἴσθε
 σεῖς, λέγω, ὅπου ἐτρέχατε μὲ τὴν σημαίαν τοῦ TIMÍΟΥ
 ΣΤΑΥΡΟΥ εἰς τὴν δεξιάν, καὶ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους
 συναδελφούς σας Ἕλληνας ἐσαλπίσατε τὸ σάλπισμα καὶ
 τοῦ πολέμου καὶ τῆς νίκης, καὶ ἐφέρατε εἰς θάμβος τὴν
 Εὐρώπην καὶ τὸν κόσμον ὅλον; δὲν εἴσθε σεῖς, ἔμπροσθεν
 τῶν ὁποίων ἐταπεινώθησαν τὰ ὑπερήφανα τεῖχη τῆς
 Μονεμβασίας, τῆς Κορίνθου, τοῦ Νεοκάστρου καὶ τῆς
 Τριπολιτζᾶς; δὲν εἴσθε σεῖς, εἰς τὴν γῆν τῶν ὁποίων
 ἐσωριάσθησαν τὰ κόκκαλα τόσων καὶ τόσων ἐχθρῶν;
 ποῦ λοιπὸν τῶρα ὁ περασμένος ζῆλός σας; ποῦ ὁ
 περασμένος ἡρωϊσμός σας; πῶς τόση μεταβολή; πῶς
 τόση ἀκίνησία; Ἀχ! σεῖς εἴσθε πάντοτε οἱ αὐτοί,

πάντοτε τρέφετε τὸ αὐτὸ μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων,
 πάντοτε διψᾶτε ἐκδίκησιν ἐναντίον τῶν ὑβριστῶν τῆς
 Πίστεώς σας καὶ τῆς τιμῆς σας, πάντοτε ἐνθυμεῖσθε τὸν
 ἱερὸν ὄρκον σας τῆς Νίκης ἢ τοῦ Θανάτου· δὲν
 πταίετε σεῖς· ὅχι· ἡμεῖς πταίομεν, ἡμεῖς σᾶς ἀλλά-
 ξαμεν, ἡμεῖς μὲ τὰ πάθη μας σᾶς ἐρρίψαμεν ἀπὸ
 τὰ χέρια τὰ νικηφόρα σας ἄρματα· ἂν ἔπεσε τὸ
 Νεόκαστρον, δὲν ἔπεσε βέβαια ἀπὸ τὴν ἀνδρίαν τοῦ
 ἐχθροῦ, ἔπεσεν ἀπὸ τὴν ἀσυμφωνίαν τὴν ἐδικήν μας·
 αὐτὴ μᾶς ἐπαράλυσε τὰ χέρια, καὶ μοναχὴ ἢ παράλυσις
 τῶν χειρῶν μας ἐπρόδωσε τὸ Νεόκαστρον· ἀλλὰ ἡ
 πικρὰ αὕτη δοκιμὴ μᾶς ἐδίδαξε τὰ κακὰ επακόλουθα
 τῶν διχονοιῶν μας, αὐτὴ ὅπου μᾶς ἐπότισε τόσα
 φαρμάκια, αὐτὴ μᾶς προσφέρει σήμερον καὶ τὸ ἀντι-
 φάρμακον διὰ τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς ἐνώσεως· ἂν
 τόσον μᾶς ἔβλαψε καὶ μᾶς ἐντρόπιασεν ἡ ἀσυμφωνία
 μας, τὶ θριάμβους, καὶ τὶ τρόπαια μᾶς ἐτοιμάζει ἡ
 θεία ἔνωσις, καὶ ὁμόνοια;

Αὐτὴν τὴν θεῖαν ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν, αὐτοὺς τοὺς
 θριάμβους, καὶ τὰ τρόπαια μᾶς τὰ ὑπόσχεται ἡ
 σημερινὴ πάνδημος καὶ ἱερὰ ἡμέρα, αὐτὴ μᾶς προετοι-

μάζει τὸν ἐξολοθρευμὸν τοῦ Αἰγυπτίου ἐχθροῦ, καὶ
τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Νεοκάστρου· ναί· τὴν ἀνάκτη-
σιν τοῦ Νεοκάστρου, καθὼς ἄλλοτε συνέβη καὶ ἡ
ἀνάκτησις τῆς Ἀκροκορίνθου χαμένης καὶ πάλιν κερδε-
μένης. Παρηγορήσου, φιλτάτη μου Ἑλλάς, παρηγορήσου!
ἰδοὺ τὰ τέκνα σου τὰ ὅποια κατασπαράττετο ἡ μητρικὴ
σου καρδιά ὅσον τὰ ἔβλεπες διηρημένα καὶ ἀλληλομα-
χοῦντα, ἰδοὺ συνδεδεμένα εἰς τὸ ἐξῆς μετὸν Θεῖον
δεσμὸν τῆς ὁμονοίας, καὶ ἀγάπης· βλέπω εἰς τὰ
πρόσωπά των ζωγραφισμένην τὴν μετάνοιαν διὰ τὰ
παρελθόντα· ξανοίγω εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας των τὴν
σταθερὰν ἀπόφασιν διὰ τὰ μέλλοντα· μετὸ βεβαιόησιν
τὰ δάκρυα ὅπου βλέπω, ἐν ᾧ δημηγορῶ, νὰ χύνωνται
ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀκροατάς μου, δάκρυα συντριβῆς,
δάκρυα εὐγενῶν καρδιῶν, δάκρυα προμηνυτικὰ μελ-
λούσης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως· παρηγορήσου, φιλτάτη
μου Ἑλλάς, παρηγορήσου! ἔτοιμα εἶναι ὅλα σου τὰ
τέκνα νὰ ὀρκισθοῦν σήμερον ἔμπροσθεν τῶν Ἀγγέλων
καὶ τῶν Ἀγίων εἰς τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς Πατρίδος, εἰς τὰ
ἀνεκδίκητα κόκκαλα τῶν εἰς Σφακτηρίαν πεσόντων, νὰ
σέβωνται πρὸ πάντων, καὶ νὰ τιμοῦν τὴν ἱεράν παρακα-

ταθήκην τῶν Νόμων τοῦ ἔθνους, καθὼς ἐσέβον
 ἐτιμοῦσαν οἱ Ἰσραηλῖται τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυ
 καί, ἥ ὅλοι ὁμοῦ νὰ ἐκδικηθοῦν τὰ ἀδικοχ^{καὶ}
 Ἑλληνικὰ αἵματα, ἥ νὰ ἐνώσουν καὶ αὐτοὶ τὰ ἐδι^{ισ}
 των μ' ἐκεῖνα, προσφέροντές τα ἐπιτάφιον τιμὴν τῆς
 Πατρίδος.

μάζει
τὴν ἁ
σιν
ἀν

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς ἐκ τοῦ προχείρου ἐπ' Ἐκκλησίας τῇ 24 Μαΐου 1825, καθ' ἣν ἡμέραν ἐπανηγυρίσθη πανδημῶς ἐν Ναυπλίῳ ἡ μεγάλη θραῦσις τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου συνισταμένου εἰς ἑκατὸν πλοῖα, παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ, συμβᾶσα τῇ 20 καὶ 21 Μαΐου μεταξύ τοῦ Καφουρέως (Καβο-δόρο) καὶ Ἀνδρου.

Ὅταν καλὰ καλὰ συλλογίζωμαι, ὅσα τεράστια ἡ Θεία Παντοδυναμία ἐνεργεῖ, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον τὰ ἐνεργεῖ τὴν σήμερον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ταπεινωμένου καὶ ἐξουθενημένου λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, μεταφέρω τὸν νοῦν μου εἰς τὴν ἀξιολμνημόνευτον ἐκείνην ἐποχὴν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Φαραώ! συγχίζω τὴν παροῦσαν ἐποχὴν μὲ τὴν Γραφικὴν ἐκείνην, ταυτίζω τὸν Ἰσραηλικὸν λαὸν μὲ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων, καὶ μέγα θάμβος, τὸ ὁμολογῶ, καὶ ἑκστασις κυριεύει τὸν νοῦν μου διὰ τὰς μεγάλας βουλὰς τῆς Θείας οἰκονομίας εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ κατανύγεται βαθύτατα ἡ καρδιά μου.

Ἀκούει ὁ Θεὸς τὴν κραυγὴν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ,

βλέπει τὸν Θλιμμὸν καὶ τὴν κάκωσίν των, λαμβάνει συμπάθειαν εἰς τὰ δεινὰ των, καὶ ἐκλέγει ἓνα ποιμένα προβάτων διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου· παραιτεῖται ὁ ταπεινὸς καὶ ἀδύνατος Μωϋσῆς· ποῖος εἶμαι ἐγὼ (λέγει), Κύριέ μου, ποῖος εἶμαι ἐγὼ ὅπου προστάξεις νὰ ὑπάγω εἰς τὸν Φαραὼ τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου; πῶς νὰ ἐλευθερώσω ἐγὼ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου; Παρακαλῶ, Κύριε, ἔχε με παραιτημένον, οὐχ ἱκανὸς εἰμὶ πρὸ τῆς χθὲς, οὐδὲ πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας, οὐδὲ ἀφ' οὗ ἤρξω λαλεῖν τῷ Φεράποντί σου. Ἰσχνόφωνος, λέγει, ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγὼ εἰμί· Αὐτὰ ἐλέγαμεν καὶ ἡμεῖς, ὅταν ὁ Θεὸς ἐλεήσας τὴν ἀθλίαν κατάστασίν μας, ἔνευσεν εἰς τὴν καρδίαν μας τὸ μέγα τῆς πολιτικῆς μας ἀναγεννήσεως ἐπιχείρημα. Ἡμεῖς μόνοι μας, ἐλέγαμεν, νὰ συντρίψωμεν τὰς ἀλύτους μας; ἡμεῖς νὰ κατατροπώσωμεν τὰς πολυαρίθμους φάλαγγας; ἡμεῖς νὰ νικήσωμεν τὸν τόσον καὶ τέτοιον στόλον τοῦ τυράννου; ἡμεῖς νὰ τρομάξωμεν τὸν Σουλτάνον, ὁ ὁποῖος ἐτρόμαξεν ἔλην τὴν Οἰκουμένην;... Μαζή σου θὰ εἶμαι ἐγὼ;

εἶπε τότε πρὸς τὸν Μωϋσέα ὁ Θεός· μὴ φοβῆσαι· ἐγὼ θὰ
 ξαπλώσω τὸ χέρι μου, καὶ μετὰ θαυμασίά μου ἐγὼ
 θὰ κτυπήσω τοὺς Αἰγυπτίους, ἐγὼ θὰ δυναμώσω τὸν
 λαόν μου ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων. Ἐγὼ ἔσομαι
 μετὰ σοῦ, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πατάξω
 τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις
 μου... καὶ δώσω χάριν τῷ λαῷ τοῦτω
 ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων. Αὐτὰ φαίνεται μου
 ἀπαραλλάκτα καὶ τὴν σήμερον ὅτι ἀκούω νὰ λέγῃ τὸ
 στόμα τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἀδύνατον λαόν τῆς Ἑλλάδος·
 Ἐγὼ, λέγει, ἀδύνατε καὶ ἐγκαταλειμμένε λαέ μου,
 ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζὴ σου, ἐγὼ θὰ ξαπλώσω τὸ χέρι μου,
 καὶ μετὰ θαυμασίά μου ἐγὼ θὰ κτυπήσω τοὺς ἐχθρούς
 σου, ἐγὼ θὰ σὲ δυναμώσω ἐναντίον των. Ἐγὼ
 ἔσομαι μετὰ σοῦ... καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
 πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς
 θαυμασίοις μου... καὶ δώσω χάριν τῷ
 λαῷ τούτῳ ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων. Αὐτὰ
 εἶπε καὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς ὁλοένα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Χαρῆτε λοιπὸν, Ἕλληνες, χαρῆτε! ὅτι ὁ Κύριος μεθ'
 ἡμῶν, ὅτι ἐρρύσατο τὸν λαόν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς

τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· χαρῆτε! ὅτι εἶδεν ὁ λαὸς αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ τεθνηκότας παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, χαρῆτε! ὅτι ἐξετίναξε Κύριος τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν μέσον θαλάσσης· χαρῆτε, Ἕλληνες! χαρῆτε· ρίψετε κατὰ γῆς τὰ κυπαρισσένια στεφάνια, τὰ στεφάνια τῆς λύπης, ὅπου ἐφόρεσεν εἰς τὸ κεφάλι σας ἡ συμφορὰ τῆς Σφατηρίας καὶ τοῦ Νεοκάστρου, καὶ ὅλοι στεφανωμένοι μὲ δάφνας, ὅλοι στεφανωμένοι μὲ ἀμάραντα ῥόδα, συμφάλλετε μαζή μου τὴν ᾠδὴν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, τῶν ὁποίων σὰς βλέπω σήμερον ὡς ζωντανὴν εἰκόνα· Βοηθός, εἶπατε, καὶ σκεπαστῆς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. . . Ἄρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. . . πόντω ἐκάλυψεν αὐτούς· κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὥσεὶ λίθος.

Αὐτοὺς τοὺς θεῖους ὕμνους προσφέροντες ἐκ βάθους καρδίας εἰς τὸν προστάτην τῆς Ἑλλάδος Θεόν, ἃς ρίψωμεν τὸ βλέμμα μας καὶ τὴν προσοχὴν μας εἰς ἐκεῖνα τὰ τέχνα τῆς Πατρίδος, διὰ χειρὸς τῶν ὁποίων ἐξετίναξε Κύριος τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν μέσον θαλάσσης.

Εὐτυχῇ νησιὰ τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετζῶν! εὐτυχές
 νησί τῶν Ψαρρῶν, ἀγκαλὰ καὶ ὅλον εἰς τὰ δάκρυα
 πνιγμένον! εὐτυχῇ Ναυτικὰ Νησιὰ! λαμπρὸς καὶ ἀνέσ-
 περος ἥλιος δόξης σᾶς σκεπάζει! λαμπραὶ καὶ ἀνέσπεροι
 ἀκτῖνες δόξης διασκορπίζονται ἀπὸ τοὺς κόλπους σας
 εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα! Ἄν ἡ ἀνήκουστος ἀφοβία σας
 ἐξέπληξε τὴν σημερινὴν γενεὰν τῶν ἀνθρώπων, ἂν ὅλων
 τῶν Εὐρωπαίων οἱ φωτισμένοι νόες καὶ αἱ εὐγενεῖς καρ-
 διαὶ ἀφιερῶθησαν ὅλως δι' ὅλου εἰς τὰ ἥρωικά σας ἀν-
 δραγαθήματα, ἂν ἡ εὐγλωττία ὅλου τοῦ σοφοῦ κόσμου
 ἐπεριχύθη εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἐνδόξων τέκνων σας, τί
 θὰ εἰποῦν οἱ ἐρχόμενοι αἰῶνες, ὅταν ἀκούσουν ἀπὸ τὸ
 στόμα τῆς Ἱστορίας τὸν ἡρωϊσμόν σας τὸν ὁποῖον καὶ
 ὅσοι τὸν βλέπουν δυσκολεύονται νὰ τὸν πιστεύσουν;
 Τὶ θὰ εἰποῦν, ὅταν ἀκούσουν, ὅτι ὁ Μεσσηνιακὸς Κόλ-
 πος καὶ τὸ Λίγαϊον Πέλαγος ἔστειλαν καὶ τὸν φετεινὸν
 Μάϊον ἕως εἰς τὸ Βυζάντιον, ἕως εἰς αὐτὸ τὸ παλάτι
 τοῦ Σουλτάνου, ἔμπροσθεν εἰς τὸν ἄγριον τύραννον,
 καμμένα κομμάτια τοῦ κατασυντριμμένου καὶ ὑπερηφά-
 νου στόλου του, διὰ νὰ τοῦ εἰποῦν τρόπον τινα, Τύ-
 ραννε! αὐτὰ τὰ καμμένα κομμάτια τοῦ κα-

τα συντριμμένου καὶ ὑπερήφανου στόλου σου
 ὁποῦ βλέπεις ἔμπροσθέν σου, εἶναι τόσαι ζων-
 ταν αἱ εἰκόνες τοῦ συντριμμοῦ τοῦ σιδηροῦ καὶ
 ψευδομεγαλοπρεποῦς Σκήπτρου σου. Εὐτυχῇ
 Ναυτικά Νησιά! ἐδώσατε καὶ δίδετε τοιούτους προμά-
 χους ὅλης τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἔχοντες ἄσβεστον εἰς
 τὴν καρδίαν τὴν ἱερὰν φλόγαν τοῦ Πατριωτισμοῦ παρρη-
 σιάζονται εἰς τὴν σημερινὴν Σκηνὴν ὅχι ὡς κοινοὶ ἀγω-
 νισταί, ἀλλὰ ὡς ὄργανα τῶν Θεῶν καὶ ἀπορρήτων βου-
 λῶν, ὡς ὑπηρεταὶ τῆς δικαίας ὀργῆς τοῦ Κυρίου, καὶ
 ὡς Ἄγγελοι καταδιώκται βαστώντες εἰς τὴν δεξιὰν τὴν
 ῥομφαίαν τῆς φωτιᾶς ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος!

Ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς χαρᾶς καὶ
 ἀγαλλιάσεως, εἰς αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς μέθης τοῦ εὐγε-
 νοῦς ενθουσιασμοῦ μου, παρρησιάζονται τὰ λυπηρὰ τῆς
 ξηραῖς συμβάντα, καὶ ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς δόξης καὶ τῆς χα-
 ρᾶς εἰς τὰ ὅποια οἱ Θαλασσινοὶ ἀνέβασαν ὑπερήφανα τὸν
 νοῦν μου, με ρίπτουν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λύπης καὶ τῆς τα-
 πεινότητος. Βλέπω ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἕνα ἄνανδρον, ὀλιγά-
 ριθμον, δουλικὸν, καὶ τιποτένιον σῶμα ἐχθρῶν, θρα-

σύττητα ὅλον πνέον, ἐπειδὴ ἕως τῶρα τὸ ἀφήσαμεν καὶ
 εὐτύχησε, τὸ βλέπω νὰ προχωρῇ, καὶ νὰ θριαμβεύη
 εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Μωρέως, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
 βλέπω τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδος,
 ἀντὶ νὰ μάχωνται διὰ τὴν Πίστιν ἢ ὅποια κινδυνεύει,
 διὰ τὰ τέκνα, διὰ τοὺς γονεῖς, διὰ τὴν γῆν των, τοὺς
 βλέπω νὰ φεύγουν ἀπ' ἔμπροσθεν τοῦ ἐχθροῦ· ἀντὶ νὰ
 συγκινδυνεύουν μὲ τοὺς Ἀρχηγοὺς καὶ συναδελφούς
 των, οἱ ὅποιοι ἀρνήθησαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μαχόμε-
 νοι διὰ τὴν Πατρίδα, καὶ ἔπесαν θεληματικὰ σφάγια,
 νὰ δίδωνται εἰς αἰσχρὰν φυγὴν· ἀντὶ νὰ τρέχουν ὅπου
 τοὺς προσκαλεῖ τὸ ἀπαραίτητον χρέος καὶ τοῦ Χριστια-
 νοῦ καὶ τοῦ Πατριώτου, τοὺς βλέπω νὰ περιφέρονται
 ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὰς πόλεις καὶ χωρία, ἐν ᾧ ἡ Μεσσηνία
 καταβρέχεται ὀλοένα μὲ Ἑλληνικὸν αἷμα· Αἰ! καὶ νὰ
 ἐξαλείφοντο, ἀδελφοί μου Πελοποννήσιοι, πρωτότοκα
 τέκνα τῆς δικαίας μας ἐπαναστάσεως· Αἰ! καὶ νὰ ἐξα-
 λείφοντο ἀπὸ τὰ λαμπρὰ Χρονικὰ τῆς ἐπαναστάσεώς
 μας τέτοιοι ἡμέραι ὀνειδούς καὶ καταισχύνης διὰ τὴν
 Πατρίδα! ἐν ᾧ μᾶς κερνοῦν οἱ Θαλασσινοὶ τὸ Νέκταρ

τῆς νίκης καὶ τῆς δόξης, ἡμεῖς οἱ στεριανοὶ δὲν ἐντρεπό-
 μεθα νὰ τοὺς κερνοῦμεν τὸ φαρμακερὸν ποτῆρι τῆς φυ-
 γῆς καὶ τῆς καταισχύνης; Πρέπει τάχα νὰ δειλιάσωμεν
 καὶ νὰ ἀπελπισθοῦμεν, διότι ἕως τώρα δὲν εὐτύχησαν τὰ
 ὅπλα μας μετὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον τῶν
 Αἰγυπτίων; καὶ ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς δὲν γνωρίζει τὰ αἰτία;
 αὐτὰ τὰ αἰτία, χάρις τῷ Θεῷ, δὲν ὑπάρχουν πλέον·
 φωτισμένος ὁ νοῦς μας ἀπὸ ἄδολον πατριωτισμὸν ἄλλο
 δὲν φρονεῖ, ἡ καρδιά μας καθαρισμένη ἀπὸ τὰ ἔθνοφθό-
 ρα πάθη ἄλλο δὲν πνέει παρὰ ὁμόνοιαν. Ἡ ὁμόνοια
 μεταξὺ τῶν Δυνατῶν, καὶ ἡ εὐπίθεια καὶ ὑποταγὴ ὅλων
 πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τῶν μικροτέρων πρὸς τοὺς με-
 γαλητέρους, εἶναι τὸ μόνον ἀκαταμάχητον ὅπλον ἐναν-
 τίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἡ ἀψευδεστάτη μαρτυρία καὶ
 ἀσφαλεστάτη ἐγγύησις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους, τὴν
 ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐπροόρισεν εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ὁ Θεὸς (τό-
 σα καὶ τόσα σημεῖα μᾶς τὸ λέγουν) ὤμοσε νὰ ὀδηγήσῃ
 τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐλευθερίας,
 καθὼς ἄλλοτε ὠδήγησε τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν γῆν τῆς
 ἐπαγγελίας. Ανθρίξεσθε λοιπὸν, γενναῖοι πολεμισταὶ τῆς

ξηρᾶς, ἀνδρίζεσθε! ἐφάμιλλοι φανῆτε καὶ τώρα, καθὼς
καὶ ἄλλοτε, τῆς δόξης τῶν θαλασσινῶν, καὶ ἔσεται
μεθ' ὑμῶν ὁ Θεὸς, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
πατάξει τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυ-
μασίοις αὐτοῦ· καὶ δώσει χάριν τῷ λαῷ αὐ-
τοῦ ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων.

ΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΘΕΙΣ

Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπανηγυρίζετο ἐν Αἰγίνῃ ἡ κατὰ τὴν Ἀράχουαν
λαμπρὰ νίκη τῆς 24 Νοεμβρίου 1826.

Χωρὶς εἶδος, χωρὶς κάλλος, ὥς ἐλεεινὸν σχεδὸν
πτῶμα ἐκείτετο χθές ἡ στερεὰ Ἑλλάς. Ὁ ζέφυρος τῆς
ἐλευθερίας, ὁ μόνος ὁ ὁποῖος ζωογονεῖ τὸν λογικὸν
ἄνθρωπον, δὲν ἔχυνε πλέον τὴν θρόσκον του εἰς τὸ
ἄμορφον προσωπὸν τῆς· αὐχμηρὰ καὶ κατάξηρος ἦτον
ἡ ὄψις τῆς· γλυκεῖα αὖρα ἔπνεε μόνον ἀκόμη εἰς ἐκεῖνο
τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη ὁ Ἀριστογείτων· σιωπηλὴ παντοῦ
ἄλλου ἦτον ἡ λύρα τοῦ Ἑλλήνος, ἡ ὁποία ἐγέμιζε
προχθές τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία μὲ τῆς παλληκαριᾶς
καὶ τῆς ἐλευθερίας τὰ τραγούδια· οἱ πρὸς τὸν Ἑλευθε-
ρωτὴν τοῦ παντὸς ἐπινίκιοι ὕμνοι δὲν ἀκούοντο πλέον·
σκότος ἔπεσεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς
γῆς, καὶ τὸ σκότος τοῦτο κίνδυνος ἦτον νὰ καταπλα-

κώτη καὶ αὐτὸ τὸ φωτεινὸν τοῦ Ἀριστογείτονος μνημα!
 Τὸ σκότος τοῦτο ἦτον σκότος ἀθύσσου, καὶ τῆς ἀθύσσου
 αὐτῆς τὸ ἀχανὲς στόμα ἀνοίχθη, διὰ νὰ καταπίῃ ὅλην
 τὴν Ρούμελην, καθ' ἣν στιγμὴν κατέβη εἰς αὐτὴν τὸ
 καταπληκτικὸν τῆς ἐλευθερίας θῦμα, ἡ εἰς αἰῶνας
 αἰῶνων ἀξιομνημόνευτος τοῦ Μεσολογγίου πόλις. Τὰ
 ἔνδοξα, πλὴν ἀτυχῇ τέκνα τῆς Ρούμελης, φεύγοντα τὸ
 σκότος τῆς ἀθύσσου, διεσπάρησαν τῇδε κακεῖσε ἄστεγα
 καὶ ἄπορα, ἄλλα ἐκρύπτοντο ἐν σπηλαίοις καὶ ταῖς
 ὀπαῖς τῆς γῆς, ἄλλα κατέφευγον εἰς ἀκροτόμους λίθους,
 ἄλλα ἀσφαλίζοντο εἰς τὰς κορυφὰς ἀδάτων βουνῶν, καὶ
 ἄλλα ἐκάθοντο ἄντικρυ τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἄβυσσος
 ἐφοβέριζε νὰ καταπίῃ· ὅλα ἔβλεπαν ταπεινωμένην τὴν
 δόξαν της, ὅλα, ὡς τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ ὅταν καθήμενα
 ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος ἐνθυμοῦντο τὴν Σιών,
 ἔκλαιον πικρὰ ἐνθυμούμενα τὰς λαμπρὰς μάχας τῶν
 Βασιλικῶν, τοῦ Μακρυνόρους, τῆς Γραβιάς, τοῦ
 Καρπενησοῦ, τῆς Ἀμπλιανῆς, ὅλα ἐδιηγοῦντο τὰ
 περασμένα τῆς γῆς ἐκείνης μεγαλεῖα, μεγαλεῖα τὰ
 ὅποια μία στιγμὴ ἂν διάβαιεν ἀκόμη, ἔβλεπαν ὅτι
 ἐμελλαν νὰ καταβοῦν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν ἀνοιχθεῖσαν

ἄβυσσον, ἐπάνω τῆς ὁποίας ἐστέκετο τὸ μέγα θηρίον,
 διὰ νὰ παραχώσει ἐκεῖ μέσα τὰς τελευταίας ἐλπίδας
 τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, τὴν γῆν, λέγω, ὅπου ἐτάφη ὁ
 Ἀριστογείτων, καὶ ἔπειτα νὰ τὴν σφραγίσῃ μὲ τὴν
 σφραγίδα τῆς αἰωνιότητος! Χέρι ἐχρειάζετο διὰ νὰ κτυ-
 πήσει κατακέφαλα τὸ ἐπάνω τῆς ἄβυσσου θηρίον, καὶ
 οὕτως ἡ ἄβυσσος νὰ κλεισθῇ πρὶν καταπνίξῃ ὅλην τὴν
 κινδυνεύουσαν ἐκείνην γῆν, καὶ ἄφ' οὗ πρῶτον ἀποδώσῃ
 ὅ,τι ἐπρόφθασε καὶ κατέπιεν. Ἀλλὰ ποῖον ἦτον τὸ
 τολμηρὸν χέρι τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἀντιπαλεύσῃ μὲ τὸ
 μέγα τοῦτο θηρίον; ὅχι ἄλλο βέβαια, παρὰ τὸ χέρι τὸ
 Ρουμελιώτικον, ἐκεῖνο τὸ χέρι τὸ ὁποῖον καὶ ἐκινδύνευσε
 νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ θηρίου μαχόμενον ἐντὸς τῆς
 ἡρωϊκῆς πόλεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τὸ στιβαρὸν τοῦτο
 χέρι ἔπρεπε νὰ τὸ διευθύνῃ ἐπιχειρηματικὸς καὶ ἐμπει-
 ροπόλεμος ἄνθρωπος. Τοιοῦτος ἐπαρρησιάσθη ὁ ἀρχηγὸς
 Καραϊσκάκης· αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἀνδρείων, οἱ
 ὁποῖοι τὸν πόλεμον ἔχουν χαρὰν καὶ τὸν κόπον ἄνεσιν,
 ἔλαβε συναγωνιστὴν καὶ τὸν ἀτρόμητον πολεμιστὴν τῆς
 Πελοποννήσου Νικήταν, εὗρε καὶ συνεργοὺς προθυμο-
 τάτους εἰς τοὺς σωτηριώδεις τούτους σκοποὺς τοὺς φιλο-

τίμους καὶ φιλοπάτριδας Ψαρρίανους, καὶ ἐφωδιασμένος
 μὲ ὅλην τῆς Κυβερνήσεως τὴν πατρικὴν φροντίδα, ἔτρεξεν
 εἰς καταδίωξιν τοῦ ἐπάνω τῆς ἀβύσσου μεγάλου θηρίου.
 Ἀλλὰ μάταιος ἤθελεν ἀποβῆ ὁ θεινὸς οὗτος ἀγὼν, ἂν ὁ
 οὐράνιος Πατὴρ, ὁ ὁποῖος, κρίμασιν οἷς αὐτὸς οἶδεν,
 ἄφησε καὶ ἀφίνει πολλάκις τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίζουσαν
 Ἑλλάδα νὰ πίπτῃ εἰς πειρασμοὺς, χωρὶς ὅμως νὰ τὴν
 ἐγκαταλείπῃ, θὲν ἐθαυμάστονε τὰ ἐλέη του· αὐτὸς ὁ
 κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν ῥομφαίαν
 τὴν δίστομον, τὴν ὀξεῖαν, αὐτὸς ἐκ τοῦ
 θρόνου τοῦ ὁποίου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ,
 βρονταὶ, καὶ φωναὶ, πλήρης θυμοῦ καὶ ἀγα-
 νακτῆσεως ἔστειλε κατὰ τοῦ αἰμοχαροῦς θηρίου πνεῦμα
 καταιγίδος, (*) καὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ πνεύματος τῆς
 καταιγίδος ἔπηξαν τὰ νερά, καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ παγετοῦ
 ἢ θυμωμένη ῥομφαία, τὴν ὁποίαν γυμνὴν ἐδαστοῦσαν
 εἰς τὴν δεξιάν οἱ Ἕλληνες, ὁδηγουμένη ἀπὸ τὸν ἄγγελον

(*) Τόσος βαρὺς ἦτον ὁ ἐπισυμβὰς χειμὼν, ὥστε ὅλα τὰ
 ἐκ τοῦ στρατοπέδου γράμματα ἔλεγαν, ὅτι τὸ συμβάν ἦτον
 φανερόν σημεῖον τοῦ Θεοῦ.

τοῦ ἐξολοθρευμοῦ, ἐπεριστρέφετο εἰς τὰς σάρκας τοῦ
 μεγάλου Θηρίου κατὰ τὴν κθ Νοεμβρίου· καὶ πάντα
 τὰ ὄρνεα ἔφαγαν σάρκας χιλιάρχων, καὶ
 σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ
 τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐχορτά-
 σθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

Προσφέροντες τιμὴν καὶ εὐλογίαν εὐγνωμοσύνην
 πρὸς τοὺς ἀθλήσαντας καὶ στεφανωθέντας εἰς Ἀράχιδαν
 κατὰ τὴν κθ Νοεμβρίου, οἱ ὅποιοι ἐφάνησαν τὰ ὄργανα
 τῶν μεγάλων τοῦ Οὐρανοῦ βουλῶν, ἄς θάσωμεν θόξαν
 καὶ μεγαλωσύνην εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα, ἀπὸ τὸν
 Θρόνον τοῦ ὁποίου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ,
 βρονταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
 τοῦ κρατεῖ τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον
 τὴν ὀξεῖαν, καὶ ὅλοι με μίαν καρδίαν ἄς συμψά-
 λωμεν μεγαλοφώνως·

Τὶς Θεὸς μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν; Σὺ
 εἶ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ

Τῶν κατὰ τὴν στερεάν Ἑλλάδα στρατευμάτων, Γεωργίου Καραϊσκάκη, ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν 24 Ἀπριλίου τοῦ 1827 ἔτους, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγένετο ἡ ἐπικήδειος τελετὴ ἀντίπεραν τοῦ Πόρου, ὅπου συνήλθαν ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ Πληρεξούσιοι τῆς ἐν Τροιζίνι Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, τὰ μέλη τῆς Ἀντικυβερνητικῆς Επιτροπῆς, ἡ φρουρὰ καὶ μέγα πλῆθος πολιτῶν.

193-201

Ὅρη τὰ ἐν Γελβουῇ μὴ καταδάτω δρόσος
καὶ μὴ ὑετὸς ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἀγροὶ ἀπαρχῶν.

(Βασιλ. Δεστ. Κεφ. Α.)

Αὐτὰ ὀδυρόμενος ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ, ὅταν ἦλθεν εἰς αὐτόν, καθήμενον εἰς Σεκελέμ, μετὰ τὴν φθορὰν τῶν Ἀμαληκитῶν, ἄνθρωπος Ἀμαληκίτης ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τοῦ Σαοῦλ, ὅλος καταξέσχισμένος καὶ χῶμα ἔχων εἰς τὴν κεφαλὴν του, καὶ ἀνάγγειλε τὸν θάνατον τοῦ Σαοῦλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν.

Δροσιὰ, λέγω καὶ ἐγὼ, δροσιὰ καὶ βροχή νῦν μὴ

πέσουν πλέον περὶ τὸν Φαληρέα, καὶ ἀπαρχὰς νὰ μὴ
δῶσῃ ἡ γῆ ἐκείνη· εἰς τὴν γῆν ἐκείνην ἔπεσεν ὁ δυνα-
τὸς, ὁ κοῦφος ὑπὲρ αἰετοῦς καὶ ὑπὲρ λέοντας
κραταιὸς (*), ὁ δυνατὸς, τοῦ ὁποῖου ἡ ῥομφαία δὲν
ἐσκεπάζετο ἀπὸ τὴν θῆκην τῆς πρὶν πρῶτον βαφῇ μὲ τὸ
αἷμα τῶν φονευμένων, ἢ πρὶν ἀλειφθῇ μὲ τῶν δυνατῶν
τὰ παχέα σπλάγχνα. (**)

Κλαύσατε, θυγατέρες τῆς Ρούμελης (***), τὸν θάνα-
τον τοῦ Καραϊσκάκη, κλαύσατε, θυγατέρες τῆς Ρού-
μελης, τὸν θάνατον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος, καταταχθεὶς
ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀδελφῶν σας, ἐλάμπρυνε τὸ αὐχμηρὸν
πρόσωπόν σας, σᾶς ἔβγαλε τὰ πένθιμα φορέματα, σᾶς
ἐνδύσε λαμπρὰ, καὶ ἔτρεχεν ἀκάματος, τὴν τωρινὴν

(*) Ὑπὲρ αἰετοῦς κοῦφοι καὶ ὑπὲρ λέοντας ἐκραταιώθησαν.
(Βασιλ. δευτ. Κεφ. Α').

(**) Ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ ἀπὸ στέατος δυνατῶν
τόξον Ἰωνάθαν οὐκ ἀπεστράφη κενὸν ὀπίσω καὶ ῥομφαία Σαοὺλ
οὐκ ἀνέκαμψε κενή. (Αὐτόθι.)

(***) Θυγατέρες Ἰσραὴλ ἐπὶ Σαοὺλ κλαύσατε τὸν ἐνδι-
δύσκοντα ὑμᾶς κόκκινα μετὰ κόσμου ὑμῶν, τὸν ἀναφέροντα
κόσμον χρυσοῦν ἐπὶ τὰ ἐνδύματα ὑμῶν. (Αὐτόθι.)

ἀνοιξιν, εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὑμητοῦ, διὰ νὰ κόψη ἐκεῖθεν εὖοςμα ἄνθη, καὶ νὰ στεφανώσῃ τὰς παρθενικὰς κεφαλὰς σας. Ἀλλὰ τί προσκαλῶ μόνον τὰς θυγατέρας τῆς Ρούμελης εἰς κλαυθμούς; πῶς νὰ μὴ κλαύσωμεν ὅλοι; πῶς νὰ παρηγορηθοῦμεν διὰ τὸν θάνατον τοιοῦτου ἀνδρός;

Μεταφέρω τὸν νοῦν μου εἰς τὴν πρὸ ἑνὸς χρόνου ἀξιοθρήνητον καὶ τρομερὰν τῆς πατρίδος στιγμὴν· τὸ νέφος βλέπω τοῦ δουλικοῦ σκότους ἐξαπλωμένον ἀπὸ τὰς ἄλλοτε λαμπρὰς καὶ τότε ζοφωμένας κορυφὰς τοῦ Μακρυνόρους, καὶ ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας ἕως τὰ πέριξ τῆς Ἀττικῆς· τὸ νέφος τοῦτο ἐσκέπαζεν ὥς μαῦρος μανθῦας τὸ νεκρικὸν κρεββάτι τῆς Ρούμελης· μακρὸν καὶ βαθὺ σκοτάδι ἐσύρετο κατόπι τοῦ νεκρικοῦ αὐτοῦ μανθύου καταπυκνωμένον, καὶ ἐφοβέριζε νὰ πέσῃ ὅλον καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴν εἶχεν ἀποσβολωμένην ἢ Αἰγυπτιακὴ ὁμίχλη.

Πάντῃ ἐναντίαν τῆς νεκρικῆς ἐκείνης σκηνῆς ἔχω σκηνὴν σήμερον πρὸ ὀφθαλμῶν μου. Φῶς ἐλευθερίας, φῶς δόξης βλέπω σήμερον χυμένον ἀπὸ τὰς κορυφὰς

τοῦ Μακρυνόρους καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας
 ἕως τὰ περίξ τῆς Ἀττικῆς· τὸ φῶς τοῦτο τῆς ἐλευθερίας
 καὶ δόξης ἐνυπῆρχεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ρουμελιωτῶν,
 ἀλλὰ δὲν ἐχύθη εἰς τὴν σκοτισμένην ἐκείνην γῆν
 παρὰ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς δεξιᾶς τοῦ Καραϊσκάκη. Αὐτὸς,
 διασκορπισμένα τὰ παλληκάρια τῆς Ρούμελης τῇδε
 κακεῖσε, ἐκδίκησιν πνέοντα καὶ αἷμα ἐχθρικὸν διψῶντα,
 διότι μολυσμὸς ὑποδουλώσεως δὲν ἐξαλείφεται παρὰ
 μὲ αἷμα, τὰ ἐσύναξε καὶ τὰ ὠδήγησε πάλιν εἰς τὸ στά-
 διον τῆς πολεμικῆς καρτερίας, γινόμενος ὁ ἴδιος αὐτὸς
 τὸ παράδειγμα, εἰς δεκάμηνον διάστημα, τῆς πολεμικῆς
 αὐτῆς καρτερίας. Παντοδαπὰς ἐλλείψεις ἔπασχε τὸ ὑπὸ
 τὴν ὁδηγίαν του στρατόπεδον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ποτὲ
 εἰς διάλυσίν του δὲν τὰς ἐπρότεινε, ποτὲ δὲν ἐγόγγυσε
 διὰ τὰς πολυειδεῖς του κακουχίας καὶ ταλαιπωρίας,
 ποτὲ δὲν ἐνέδοσεν εἰς ὅσους πειρασμοὺς διὰ τὴν Ξέσιν
 εἰς τὴν ὅποιαν εὗρίσκετο ὑπέπεσε· σεμνυνόμενος δικαίως
 εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τῆς ἀρχηγίας, μὲ τὸ ὅποιον ἡ
 Κυβέρνησίς του τὸν ἐτίμησε, ποτὲ δὲν ἐνόμισεν ὅτι
 αὐτὸ μόνον ἤμποροῦσε νὰ τὸν λαμπρύνῃ· ἤξευρεν ὅτι
 τὰ ἔργα μόνον εἶναι ἡ λαμπρότης. Ὅθεν ἄξιος τοῦ ὑψη-

λοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος ἐφαίνετο διὰ τῶν ἔργων του·
 ἄτρομος πάντοτε εἰς τοὺς πολέμους, ἄτρομώτερος πολὺ
 ἐφάνη καθ' ὃ διάστημα ἦτον ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τὴν
 στερεὰν Ἑλλάδα στρατευμάτων. Τότε εἶχε ψωμί καί
 αὐτὸς, ὅταν εἶχαν καὶ οἱ ἀγαπητοὶ του Ἕλληνες· ἡ κλίνη
 του ἦτον κλίνη ἀπλοῦ στρατιώτου· πρωταγωνιστὴς
 ἐπαρρησιάζετο, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀγῶνος ὅλην τὴν
 ἀπέδιδεν εἰς ἄλλους· ἐνθουσιασμένος διὰ τὴν παλληκα-
 ρίαν, ὡς παλληκάρι καὶ ὁ ἴδιος, τὴν ἐτιμοῦσεν ὅπου
 τὴν ἐβλεπε, καὶ τὴν ἀντάμειβε πλουσιοπάροχα· τοὺς
 γνωστοὺς διὰ τὴν ἀνδρείαν τοὺς ἔκραζε κατ' ὄνομα,
 ὅταν ἐξεσπάθονεν ἐν καιρῷ μάχης, διὰ νὰ τὸν ἀκολου-
 θήσουν· ἐβγανε τὰ πιστόλια του ἀπὸ τὸ ζωνάρι, καὶ
 μὲ αὐτὰ, εἰς ἀνταμοιβὴν παλληκαριᾶς, ἐστόλιζε τοῦ
 παλληκαριοῦ τὴν μέσην· ἔλυε τὴν ζώνην του καὶ ἐδίδεν
 εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου καὶ τὸ ὕστερον νόμισμά
 του. Ἰδοὺ, Ἕλληνες, ὅσα χαρακτηρίζουν τὸν ἄξιον
 ὁδηγὸν στρατευμάτων, ἰδοὺ ὅσα λαμπρύνουν τὸ ὑψηλὸν
 ἀξίωμα τῆς ἀρχηγίας, ἰδοὺ ὅσα ἀπαθανατίζουν τὸν
 πολεμικόν, καὶ ἀποκαταστένουν τὸν στρατηγόν, πο-
 θητὸν εἰς τὸν στρατιώτην, σεβαστὸν εἰς ὅλον τὸ ἔθνος του,

καὶ φημισμένον εἰς ὅλα τὰ ἔθνη καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Πῶς λοιπὸν ὅλοι νὰ μὴ κλαύσωμεν; πῶς νὰ παρηγορηθοῦμεν διὰ τὸν θάνατον τοιοῦτου ἀνδρὸς;

Τοιαύτη ἐστάθη ἡ διαγωγὴ τοῦ πατριώτου Καραϊσκάκη εἰς τὸ διάστημα τῆς δεκαμήνου ἀρχηγίας του· ἀλλ' ἡ τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του, ἡ στιγμή, ἡ ὁποία ἀνακαλύπτει ὅλον τὸν ἄνθρωπον κρυπτόμενον πολλάκις ἐν ὅσῳ ζῇ, τοῦ ἐπισφραγίζει τὴν ἀληθινὴν δόξαν, καὶ τοῦ στένει τρόπαιον ἀκόμη μονιμώτερον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ ἀξιότης του ἔστησεν εἰς Ἀράχοβαν. Ἀκούσατε στρατιωτικοὶ, ἀκούσατε πολῖται τῆς Ἑλλάδος, ἀκούσατε φιλέλληνες καὶ φιλάρετοι Εὐρωπαῖοι τὰ τῆς τελευταίας στιγμῆς του.

Θανατηφόρα πληγωμένος ἐφέρθη εἰς τὸ πλοῖον (*) τοῦ μεγάλου Στολάρχου τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ λάβῃ τὴν δυνατὴν ἰατρικὴν περιποίησιν· γυμνασμένος ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὸ σπαθί καὶ τὸ τουφέκι, εἰδήμων τῆς φύσεως τῶν πληγῶν, ἐγνώρισε μόνος του ὅτι ἡ

(*) Τοιαῦται εἰδήσεις ἦσαν καθ' ἣν στιγμήν ἐξεφωνήθη ὁ λόγος.

βοήθεια τῆς ἱατρικῆς δὲν ἤθελεν ἰσχύσει, ὅτι ἡ μεγάλη περιποίησις τοῦ Στολάρχου δὲν ἤθελεν ὠφελήσει, καὶ ὅτι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἦτον ἐγγύς· με πνεῦμα τότε ἀτάραχον, με πρόσωπον γαληνόν, καὶ με φωνὴν κατανυκτικὴν ὠμίλησε πρὸς τοὺς περιστάσας ὀπλαρχηγούς, παρόντων καὶ τοῦ μεγάλου Στολάρχου καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον·

« Μέγα βάρος με ἐπεφόρτισεν ἡ πατρίς μου· με
 » δέκα μηνῶν θεινοὺς ἀγῶνας ἐπλήρωσα τὸ χρέος
 » μου· δὲν με ἔμενε παρὰ ἡ ζωὴ· ἰδοὺ θυσία τῆς
 » πατρίδος καὶ ἡ ζωὴ μου· εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν
 » ἐχρεωστοῦσα, εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν ἀποδίδω·
 » ἀποθνήσκω· οἱ στρατιῶταί μου ἄς τελειώσουν τὸ
 » ἔργον μου, ἄς μοῦ ἐλευθερώσουν τὰς Ἀθήνας. »

Αὐτὰ εἶπε καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τοῦ πλάστου του. Τίνος καρδιά δὲν κατανύγεται εἰς τοιοῦτον ἄκουσμα; πῶς νὰ μὴ κλαύσωμεν ὅλοι; πῶς νὰ παρηγορηθοῦμεν διὰ τὸν θάνατον ἀνδρὸς, ὁ ὁποῖος ἀποθνήσκει, καὶ τὸ ὄνομα τῆς γλυκυτάτης πατρίδος ἀκόμη τὸ τραυλίζουν τὰ νεκρωμένα χεῖλη του;

Ἀλλὰ εἰς ἄνδρας ἀποθνήσκοντας διὰ τὴν πατρίδα

εἶναι πολλὰ δεκτότεραι ἀπὸ τοὺς κλαυθμοὺς αἱ πράξεις
 ὑπὲρ πατρίδος διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐθυσιάσθησαν, καὶ
 τῆς ὁποίας καὶ ξεψυχοῦντες εἶχαν εἰς τὸ στόμα τὸ ἅγιον
 ὄνομα· ναί· αἱ πράξεις αἱ ὁποῖαι τοὺς ἐδόξασαν ζῶντας,
 αὐταὶ καὶ μετὰ θάνατον τοὺς εὐχαριστοῦν πραττόμεναι,
 κατὰ μίμησίν των· αὐταὶ ἀναβαίνουν ὡς θυμίαμα εἰς
 τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, ἔπου, φοροῦντες οἱ αἰοίδιμοι αὐταὶ
 ἄνδρες τῆς ἀρετῆς τοὺς στεφάνους, κάθονται ἀκτινοβο-
 λοῦντες πλησίον τοῦ θρόνου τῆς θείας Μεγαλειότητος.

Στρατιῶται τῆς πατρίδος οἱ κατὰ τὸ στρατόπεδον τῆς
 Ἀττικῆς εὐρησκόμενοι! στρατιῶται, τοὺς ὁποίους ὁ Κα-
 ραῖσκάκης ὠδήγησε τόσαις καὶ τόσαις φοραῖς εἰς τὴν
 δόξαν, ἐνθυμηθῆτε ὅτι δὲν ἐτρέχατε δι' ἄλλο μαζὴ
 τοῦ τόσον ἄφοβοι εἰς τοὺς κινδύνους, δὲν ἐχορτάσατε
 τὰ σπαθία σας μὲ τὰς σάρκας τῶν ἐχθρῶν εἰς Ἀράχουσαν
 καὶ Βελίτζαν, δὲν τοὺς ἀποδιώξατε αἰσχρῶς ἀπὸ
 Δίστομον καὶ Σάλωνα, παρὰ ὅτι νὰ ἐλευθερώσετε τὴν
 ὑποδουλωμένην γῆν σας ἀπὸ τοὺς τυράννους σας·
 κάθε κίνημά σας εἰς ἐλευθέρωσιν τῆς Ρούμελης, ἐλέγετε
 μόνοι σας, εἶναι ὀλισθηρὸν, κάθε νίκη ἀκαρποφόρητος,
 ἂν δὲν ἀρπάσετε ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων τὴν ἰ-

εραν τῶν Ἀθηνῶν πόλιν. Αὐτὸ φωνάζοντες οἱ ἴδιοι ἐπαρ-
 ρησιάσατε τὰ στήθη σας ἔμπροσθεν αὐτῆς τῆς πόλεως ,
 προωρισμένης ἰσως ἀπὸ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν διὰ νὰ γενῇ
 ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀναγεννωμένης Ελλάδος· εἰς πολ-
 λὰς καὶ θεινὰς περιπλοκάς μὲ τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς ἐμ-
 πλέχθητε· πείναν , γύμνωσιν , παγετοὺς ἐκαταφρονήσατε·
 πληγὴ ἀπὸ τὴν κακοπάθειαν ἔγινε τὸ σῶμά σας , μόνον
 καὶ μόνον διὰ νὰ στεφανώσετε τὰ ὑπέρλαμπρα ἔργα
 σας μὲ τῶν Ἀθηνῶν τὴν διάσωσιν· ὁ ἀτρόμητος ἀρχι-
 γός σας ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πόλεως μαχόμενος ἀπέθανε ,
 καὶ εἰς τὰ χῶματα τῆς ἰδίας αὐτῆς πόλεως ἔχυσε τὸ
 αἷμά του. Στρατιῶται παρόντες , καὶ ἀπόντες ! ἀκόμη
 τὸ αἷμά του ἀχνίζει· χθὲς ἡ γῆ ἐπαράλαβε τὸ σῶμά του ,
 σήμερον περιμένει ἀπὸ σᾶς τὰς ἐπιταφίους τιμὰς του ,
 ἀπὸ σᾶς τὰς περιμένει , πλήν τὰς περιμένει ὡς στρατιώ-
 της ἀπὸ στρατιώτας , ὡς ἀποθανόντων ὑπὲρ τῆς πολέως
 τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ μαχομένους ἀποφασιστικῶς ὑπὲρ
 Ἀθηνῶν· Στρατιῶται ! ἡ ἡχὴ τῶν ὑστερινῶν λόγων τοῦ
 ἀρχηγοῦ Καραϊσκάκη περιφέρεται ἀκόμη εἰς τὰς ἀκοάς
 μας. « Τελειώσατε , Συστρατιῶται , λέγει ὁ
 ἀρχηγός σας τὸ ἔργον μου , ἐλευθερώσατέ μου

τὰς Ἀθῆνας, τὰς Ἀθῆνας ἐλευθερώσατέ μου». Στρατιῶται! αὕτη εἶναι ἡ διαθήκη του, σεῖς εἰσθε οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης του, αὕτη εἶναι γραμμένη μετὰ τοῦ χυθῆν ὑπὲρ πατρίδος αἱμά του, καὶ τὸ αἱμά του ἀκόμη ἀχνίζει, καὶ τὸ σῶμά του χθὲς ὁ τάφος τὸ ἐπαράλαβε· τιμῆσατε, στρατιῶται καθ' ὃν τρόπον ὁ ἴδιος σᾶς ἐπαράγγειλε, τὴν μνήμην του· αὐτὸς ἀπέθανεν, ἀλλὰ τὸ παράδειγμά του ζῇ· ἀλλὰ τί λέγω τὸ παράδειγμά του ζῇ; αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ἀοράτως μαζὴ σας, ἀλλὰ ὄχι πλέον πενιχρὰ, καταξεσχισμένα καὶ δυσώδη ἐνδυμένος, ὄχι πλέον αὐχμηρὸς, ὡς ἐξοῦσε μαζὴ σας, αὐτὸς σᾶς παρρησιάζεται ἐνδυμένος τὸ χρυσοῦφαντον φόρεμα τῆς δόξης, τὸ φόρεμα, τὸ ὁποῖον ἐνδύει τὸν στρατιώτην εἰς τὸ στάδιον τῆς μάχης ὁ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος, αὐτὸς, Ἕλληνες, αὐτὸς, καθ' ἣν στιγμὴν ξεσπαθωμένοι κτυπήσετε τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν, θέλει σᾶς παρρησιασθῇ τότε ὡς ὁ ἰσχυρὸς ἄγγελος τῆς Ἀποκαλύψεως, καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένος νεφέλην, καὶ ἱρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός· ναί, τοιοῦτος θά

σᾶς παρρησιασθῇ, ἐπειδὴ τόση λαμπρότης περιχύνεται
 μετὰ θάνατον εἰς ὅποιον ἤθελεν ἀποθάνει ὑπὲρ πατρίδος·
 αὐτὸν θέλετε ἀκούσει ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπαναλαμ-
 βάνοντα μεγάλη φωνῇ, ὅ,τι καὶ ἐν ᾧ ἀνέβαινεν εἰς τοὺς
 οὐρανοὺς, ἔλεγε· Συστρατιῶται τελειώσατε τὸ
 ἔργον μου, ἐλευθερώσατέ μου τὰς Ἀθῆνας,
 τὰς Ἀθῆνας ἐλευθερώσατέ μου...

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνοῦντες τὴν 17 Ὀκτωβρίου τοῦ 1827 ἐν Αἰγίνῃ, καθ' ἣν ἡμέραν ἐπανηγυρίζετο ἡ κατὰ τὴν 8 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχία μεταξὺ τῶν Τουρκοαἰγυπτιακῶν καὶ τῶν Συμμαχικῶν τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων Στόλων.

Ἀφοῦ τὸ πολυαιώνιον σκότος τῆς δουλείας ἐξέγραψεν ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν τὴν βασιλίσσαν ὧλων τῶν γενεῶν, τὴν γενεὰν τῶν Ἑλλήνων, ἀφοῦ ἐξάλειψεν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ζώντων ὡς καὶ αὐτὰ τὰ σεβαστὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἄφησεν ὡς γνωρίσματα τῶν τόπων τὰ στίγματα τῆς τρισδαρβάρου ὀνοματοθεσίας, ἐπαρρήσιάτε τὴν ἀλυσοδεμένην αὐτὴν γενεὰν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ κόσμου εἰς ὄνειδος ὧλων καὶ ἐμπαιγμόν· ὡς καὶ αὐτὴ τῶν μεγαλείων τῆς γενεᾶς ἐκείνης ἡ μνήμη, ἡ ὁποία ὡς ἀνέσπερον σέλας ὠδηγοῦσε τὸν μεταξὺ τοῦ σκότους τῆς παρούσης γενεᾶς πλανώμενον παρατηρητὴν εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς ἀτελευτήτου τῆς ἀρχαιότητος δόξης, ὡς καὶ αὐτὴ, λέγω, ἡ μνήμη ἀντὶ νὰ κινήσῃ τὸ ἔλεος καὶ τὴν συμπάθειαν, ἐκατάκρι-

νεν ἀκόμη περισσότερον, καὶ ὅλως διόλου παρέδιδεν εἰς
 τὸ ὄνειδος καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν ἐθνῶν τοὺς δυστυχεῖς
 Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους καὶ ἡ ἀνωτέρα τῆς ἀνθρωπίνης
 δυνάμεως τύχη ἐστέρησε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν τῆς
 εὐδαιμονίας καὶ δόξης, καὶ ὁ σιδηροῦς δεσποτισμὸς ἔπα-
 σκενὰ ἐξομοιώσῃ μὲ τὸ Κτῆνος· ἐλογίσθησαν τῶντι οἱ
 Ἕλληνες εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὸν προφῆτην, ὡς
 ἀγγεῖα ὀστράκινα, ἔργα χειρῶν κεραμέως·
 ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην τὸ εἶδος αὐτῶν,
 οὐκ ἐπεγνώσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις· ἐπάγη
 δέρμα αὐτῶν ἐπὶ τὰ ὀστέα αὐτῶν, ἐξηράν-
 θησαν, ἐγεννήθησαν ὥσπερ ξύλον· κατάντη-
 σεν ὁ ἄθλιος Ἕλλην ὁ ἄνθρωπος τῆς εὐαγγελικῆς παρα-
 βολῆς, ὁ ὁποῖος καταβαίνων ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ
 ἔπεσεν εἰς ληστὰς, ἐγυμνώθη, ἐπληγώθη, ἔμεινεν εἰς
 τὸν δρόμον ἡμιθανής, τὸν ἐγκατάλειψε καὶ ὁ Ἱερεὺς ὅπου
 τὸν ἀπάντησε, τὸν ἐγκατάλειψε καὶ ὁ Λεβίτης ὅπου ἦλθε
 καὶ τὸν εἶδε· καταφυγὴν ὁ δυστυχὴς Ἕλλην πούποτε δὲν
 εἶχε, κάμμίαν ἴασιν δὲν εὔρησκεν εἰς τὰς πληγὰς του·
 παντοῦ ἄλλου τὰ χερίά του καὶ τὰ χεῖλη του ἀλυσσοδε-
 μένα, ἐλύοντο κάποτε ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀπὸ τὰ δεσμὰ ἐπι-

σήμεως· μάλιστα καθ' ἣν ὥραν ἀνοιγεν ὁ ἐκκλησιαστικὸς χρόνος, κατ' αὐτήν, λέγω, τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου, ἔμβαινεν εἰς τὸν ναὸν φαιδρὸς καὶ πανηγυρίζων ὁ Ἑλλην, ἐλάμβανε τὴν λύραν τοῦ πνεύματος, καὶ προοιμιάζων τοὺς ἐτησίους ὕμνους τοῦ ἑψαλλε μεγαλοφώνως.

« Ὡς τῶν Ἑβραίων τὰ κῶλα ἐν τῇ ἐρήμῳ ποτὲ ἀπ-
 » εἰθησάντων ὄντως σοὶ τῷ πάντων δεσπότῃ ἀξίως
 » κατεστρώθη, οὕτω καὶ νῦν τὰ ὅστ' αἰ δια-
 » σκόρπισον τῶν δυσσεβῶν καὶ ἀπίστων
 » Ἀγαρινῶν ψαλμικῶς παρὰ τὸν ἄδην, Χριστέ. »

Τοιοιουτρόπως ἐπαρηγοροῦσε τὰς θλίψεις του· αὐτὸ τὸ ἔλαιον ἔχυνεν εἰς τὰς ἐλεεινὰς πληγὰς του· τὸν ἐγκατάλειψε, καθὼς εἶπα, καὶ ὁ Ἱερεὺς, τὸν ἐγκατάλειψε καὶ ὁ Λεβίτης.

Ποτὲ ἡ πολιτικὴ τοῦ κόσμου δὲν ἔπαθε τόσας μεταβολὰς ὅσας ἔπαθεν εἰς τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς· ἑκατασράφησαν τὰ ἀπ' αἰώνων εἰς Εὐρώπῃν καθεστῶτα· ἐλύθησαν δεσμοὶ τῆς κοινωνίας· δημοκρατίαι ἐμετάπεσαν εἰς μοναρχίας, καὶ μοναρχίαι εἰς δημοκρατίας· κράτη τὰ ὅποια ἐτρόμαξε καὶ γῆ καὶ θάλασσα ἐξ ὀλοκλήρου καταργήθησαν· ἔθνη νέα ἀνεγέρθησαν· πολυαἰώνιοι βα-

σιλικάι γενεαὶ ἔπесαν ἐν ἀκαρεῖ ἀπὸ τοὺς θρόνους των
 πτωμα ἐξαίσιον· ἀγενεῖς καὶ ἰδιῶται ἔδραξαν τὰ συντριμ-
 μένα σκῆπτρά των· ὅλον σχεδὸν τὸ πρόσωπον τῆς Εὐ-
 ρώπης ἀλλοιώθη· μόνος ὁ θρόνος ἐκεῖνος, ὑποπόδιον
 τοῦ ὁποίου ἔτυχε νὰ πέσῃ ὁ Ἕλλην, ἀδλαδῆς καὶ ἀκλό-
 νητος ἐδιαφυλάχθη εἰς τὸ μέσον τῶν ἐξαισίων τούτων
 μεταβολῶν, ἃν καὶ εἶχε πηλίνους τοὺς πόδας του· ὥστε
 ὁ Ἕλλην πάντοτε εἰς τὰ θεσμὰ, πάντοτε εἰς τὰς θλίψεις·
 κἀνεῖς δὲν ἐσέβετο εἰς αὐτὸν τὰς σκιὰς τῶν ἀθανάτων
 προπατόρων του διὰ νὰ τὸν δώσῃ χεῖρα βοηθείας· κἀνεῖς
 δὲν συνέπασχε μὲ τὴν ἀνάξια πᾶσχουσιν εἰς τὴν Εὐ-
 λάδα ἀνθρωπότητα· κἀνεῖς δὲν ἐνθυμεῖτο ὅτι ὁ Ἕλλην
 ἦτον καὶ αὐτὸς χριστιανός· τὸν ἐγκατάλειπε καὶ ὁ Ἱερεὺς,
 τὸν ἐγκατάλειπε καὶ ὁ Λεβίτης· ἡ φωνὴ μόνη τῆς πίστεως
 καταβαίνουσα ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ ἤχοῦσε γλυκὰ
 εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ τὸν ἔφερε τὰ εὐαγγέλια τοῦ
 μελλοντος, καὶ μόνος ὁ θεόπεμπτος ἐκεῖνος τῆς πίστεως
 ἤχος ἀποκατάσταινε φορητὸν τὸν τραχὺν ἤχον τῶν ἀλύ-
 σων του· τῶνόντι, ὅταν προσευχόμενος ὁ πιστὸς Ἕλλην
 ἔφαλλεν εἰς τὸν ἐσπερινὸν « Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά
 σοι κύριε, κύριε εἰσάκουσον τῆς φωνῆς

μου » ἤκουεν εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του τὰ θεό-
 πνευστα τοῦτα λόγια. « Μὴ φοβοῦ ὁ παῖς μου,
 ἐγὼ ἐπιβλέψω ἐπὶ τὸν ὀνειδισμόν σου, ἐγὼ
 ἀντιλήψομαί σου, ἐγὼ λυτρώσω σε ἐκ χειρὸς
 ἀλλοτρίας τῇ κραταιᾷ μου χειρὶ, καὶ τῷ
 βραχίονί μου τῷ ὑψηλῷ. »

Ἦλθε τέλος πάντων τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καθ'
 ὃν ἔνευσεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀδυνάτου Ἑλλήνος
 νὰ ἀποτινάξῃ, ἀγωνιζόμενος, τὸν ὀνειδισμόν του· χωρὶς
 χαλκίνην περικεφαλαίαν, χωρὶς μανθῦαν καὶ ῥομφαίαν
 καταβαίνει εἰς τὴν πάλην, καὶ παρρησιάζεται ὡς τὸ παι-
 δίον τοῦ Ἰεσαὶ ἔμπροσθεν εἰς τὸν γίγαντα Γολιάθ· χαλ-
 κοσκέπαστος ὅλος ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀνύχων ὁ ἀντίπαλός
 του Ἀγαρινὸς τὸν ἐπροσκαλοῦσε νὰ πλησιάσῃ διὰ νὰ
 δώσῃ τὰ κρέατά του εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς
 τὰ κτήνη τῆς γῆς· ὁ Ἕλλην, ὡς τὸ παιδάριον ὁ Δαβὶδ,
 δὲν ἐτρόμαξεν εἰς τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν τοῦ ἀντιπά-
 λου του θεάν, οὔτ' ἐδειλίασεν εἰς τοὺς ἐξολοθρευτικούς
 του λόγους· πιστὸς εἰς τὸν Θεόν του, ἤκουσεν εἰς τὰ βάθη
 τῆς καρδίας του τὴν φωνὴν ὅπου ἤκουσε καὶ ὁ Δαβὶδ
 λέγουσαν, πορεύου, καὶ ὁ Κύριος ἔσται μετὰ

σου· ἦλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ πλήρης πίστεως καὶ δυνά-
 μεως, « σὺ ἔρχεσαι, εἶπεν εἰς τὸν ἀντίπαλόν του,
 » ὑπερήφανε ἀλλόφυλε, ἐναντίον μου μὲ ῥομφαίαν, μὲ
 » θόρυ καὶ μὲ ἀσπίδα, καὶ ἐγὼ τρέχω ἐναντίον σου
 » ἐν ὀνόματι κυρίου Σαβαώθ· μάθε ὅτι εἰς τὴν φοῦκτάν
 » μου θὰ σὲ παραδώσει σήμερον ὁ Κύριος, ἐγὼ θὰ σὲ
 » σκοτώσω, ἐγὼ θὰ σοῦ κόψω τὴν κεφαλὴν, θὰ δώσω
 » τὰ ἀπομεινάρια σου καὶ τὰ ἀπομεινάρια τοῦ στρατο-
 » πέδου σου τὴν σήμερον εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 » καὶ εἰς τὰ θηρία τῆς γῆς· ὅλη ἡ γῆ θὰ γνωρίσει εἰς
 » τοῦτόν μας τὸν ἄνισον ἀγῶνα τοῦ Ἐσταυρωμένου μου
 » τὴν δύναμιν, καὶ ὅλος ὁ κόσμος θὰ μάθει, ὅτι χω-
 » ρὶς ῥομφαίαν καὶ χωρὶς θόρυ μὲ ἔσωσεν ὁ ἔσταυρω-
 » μένος μου Κύριος, ἐπειδὴ ὁ πόλεμός μου εἶναι πόλε-
 » μος Κυρίου. »

Τόσον μεγάλας ἐλπίδας συνέλαβεν ὁ Ἕλλην, καὶ τό-
 ση ἦτον ἢ πρὸς τὸ ὕψιστον πεποίθησίς του! αἱ ἐλπίδες
 του ὅσον μεγάλαι καὶ ἂν ἦσαν, δὲν ἐψεύσθησαν διόλου ὡς
 στερεωμέναι εἰς τὴν πέτραν τῆς πίστεώς του.

Ἀπαρνηθεὶς τὸν ἑαυτόν του ἐσήκωσεν εἰς τοὺς ὤμους
 του τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ, εἰς ἔκκληξιν ὅλων τῶν

ἐθνῶν καὶ μνημόσυνον ὅλων τῶν αἰώνων, τὸν ἔστησε
 μὲ τὰ ἀδύνατά του χέρια εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Μιναρέ-
 δων τοὺς ὁποίους ἀσεβὲς χέρι ἐστήλωσεν εἰς τῆς Χριστοῦ
 ἐκκλησίας τὰ ἐρείπια· ὑπερεδόξασε τὸ ὄνομά του κατὰ
 τὰς μάχας τοῦ Βαλτετζιοῦ, τῆς Τριπολιτζᾶς, τῶν Δερ-
 βенаκιῶν, τοῦ Ναυπλίου, τοῦ Μακρυνόρους, τῶν
 Βασιλικῶν, τῆς Ἀμπλαννης, τοῦ Καρπενησίου. Ἡ καρ-
 τεροψυχία του ἀποθέωσε τὸ Μεσολόγγι, τὴν ἐποχὴν τοῦ
 ὁποίου ὁ ΙΘ αἰὼν, τὸν ὁποῖον τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ
 ἐξιππάσῃ, ἐχάραξεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἡμιθέων τοῦ
 παλαιοῦ κόσμου· εἶδεν ὁ κόσμος εἰς τὸ ἑπταετὲς τοῦτο
 διάστημα ὅ, τι δὲν ἀνέγνωσεν ἄλλοτε εἰς τὴν ἱστορίαν·
 εἶδε καταπληκτικὰ καὶ πολυάριθμα ξύλινα φρούρια τοῦ
 δεσποτισμοῦ υπερῆφανα νὰ καταπατοῦν καὶ τοὺς ἀγρίους
 ἀνέμους καὶ τὴν πολυκύμαντον θάλασσαν, καὶ φορτω-
 μένα βαρείας ἀλύσους χαλκευμένας διὰ τὸν ἀπειθῆ
 λαιμόν τοῦ Ἑλλήνος, νὰ ἐκπλέουν πολλάκις τὸν Ἑλλήσ-
 ποντον, καὶ νὰ φαίνεται ὅτι συμπλέει μὲ αὐτὰ καὶ ἡ
 νίκη παρακολουθουμένη ἀπὸ τὸν ὄλεθρον, καὶ ἔξαφνα
 ὀλίγα ἀσήμαντα σκαφίδια σταυροφόρα νὰ παρρησιάζων-
 ται ὡς κώνωπες πρὸς λέοντας, καὶ ἄλλα νὰ τὰ τρέπουν

εἰς φυγὴν κατησχυμένα, καὶ ἄλλα γινόμενα φλόγες νὰ τὰ πνίγουν εἰς τὰ ρεύματα τῆς μικρᾶς φλογός των, καὶ αἱ βρονταὶ, καὶ αἱ ἀστραπαὶ, καὶ οἱ καπνοὶ, καὶ τὰ θαλασσοσκορπισμένα πτώματα καὶ ἀπομεινάρια τῶν φλογιζομένων αὐτῶν τρομακτικῶν φρουρίων, διεσπαρμένα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, νὰ λέγουν ὡς πολύφθογοι σάλπιγγες τὸν ἄφευκτον καὶ ταχὺν συντριμμὸν τοῦ σαθρῶμένου τῶν Ὄσμανλίδων πολιτικοῦ κολοσσοῦ.

Εἶδε τότε ὁ ἐξευγενισμένος ἄνθρωπος τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ὅτι παράγεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἓνας νέος κόσμος· ἤκουσεν ὁ Θεοσεβὴς Χριστιανὸς τῶν δύο ἡμισφαιρίων εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του ὅτι ὁ ἐν Τριάδι Θεὸς δοξολογεῖται μεγάλη φωνῇ εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰς ἀγορὰς τοῦ Ναυπλίου, ὅτι κώδωνες ἱεροὶ κρεμῶνται εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Μιναρέδων, ὅτι τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὑφάνεται περίβλεπτον εἰς τὰ τείχη τοῦ Παλαμηδίου· μανθάνουν οἱ φιλόανθρωποι ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς Ἑλλάδος λύεται ἀπὸ τὰ ἀπάνθρωπα δεσμά του, καὶ εὐθὺς βήματα, ἄμβονες, θεάτρα, καθέδραι, ὅλα χαιρετοῦν τὴν νέαν δημιουργίαν· ὅλα ἐορτάζουν τὴν ἀνύψωσιν τοῦ σημείου ὅπου ἔνωσε τὴν

γῆν μὲ τὸν οὐρανὸν • ὅλα χαιρετοῦν τὴν ἐπάνοδον τοῦ
 ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀνθρωπότητα• βιβλιοθῆκαι ολόκληροι
 γράφονται ὑπὲρ τοῦ Ἑλλήνος• αἱ ἐφημερίδες ὅλου τοῦ
 κόσμου γίνονται ἐφημερίδες τῆς Ἑλλάδος• ἡ κοινὴ δοξα-
 σία ἐξοπλίζει τὸν Ἕλληνα μὲ τὴν ἀκαταμάχητόν της
 πανοπλίαν, καὶ κατασυντρίβει ὅσα βέλη ἐπιχειρίζεται νὰ
 ῥίψῃ ἐναντίον του ὁ χριστιανόσχημος Ἰσλαμισμός• ἐ-
 φρύαξεν ὁ ἀντίπαλος τοῦ Ἑλλήνος βλέπων τὸν φιλελλη-
 νισμόν ἀφόδως νὰ προκύπτῃ ἀπὸ τὰ παλάτια τῶν μεγα-
 στάνων τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅλος λαμπρότητα ἡγεμονικῆς
 εὐνοίας ἐνδυμένος, νὰ ἐμβαίνει φαιδρὸς καὶ πλήρης ἐλ-
 πίδων καὶ εἰς αὐτὴν τοῦ γεωργοῦ τὴν καλύβαν• ἐφρύαξεν
 ὅταν ἔμαθεν ὅτι παντοῦ συνιστῶνται ἐταιρεῖαι ὑπὲρ τῶν
 Ἑλλήνων συγκροτούμεναι ἀπὸ μέλη μεταξὺ τῶν ἐνδοξο-
 τέρων ἀνδρῶν κάθε ἔθνους• ὅτι αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἑλβετίας,
 Ἀγγλίας, Γερμανίας, Γαλλίας, Ὀλλάνδας, Ἀμερικῆς,
 πάσης ἐπισκοπῆς Χριστιανῶν, θέονται μεγαλοφώνως
 ὑπὲρ ἐνισχύσεως, κράτους, νίκης τῶν ὑπὲρ πίστεως ἀγω-
 νιζομένων Ἑλλήνων• ὅτι γυναῖκες τῆς πρώτης τάξεως
 περιφέρονται εἰς πόλεις καὶ χωρία ὑπὲρ Ἑλλήνων• ὅτι ὁ
 πτωχὸς ἔργατης ἐπιστρέφων τὸ ἐσπέρας ἀπὸ τὸ ἔργον του,

μοιράζει τὸ ἡμερομίσθιον τοῦ μεταξὺ τῶν πεινῶντων τέκνων τοῦ καὶ τοῦ μαχομένου Ἑλληνοσ· ὅτι, τέλος πάντων, (πρᾶγμα ὅσον δυσπίστευτον, τόσον ἀληθές,) καὶ τὰ τέκνα τῶν σταυρωτῶν τοῦ Κυρίου μας, καὶ αὐτὰ λαμβάνουν οἶκτον εἰς τὰ θεινὰ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον, καὶ ἐξοπλίζουν καὶ αὐτὰ τὸ χέρι τῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῶν. . .

Τοιοῦτοτρόπως ἔτρεχεν ἡ φιланθρωπία καὶ ὁ φιλελληνισμὸς ἀπὸ καρδίαν εἰς καρδίαν καὶ ἐνίσχυαν τὸν ἀγωνιζόμενον Ἕλληνα.

Ἀλλ' ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦτον ἡ καρτερία τοῦ Ἑλληνοσ, ὅσον διάπυρος καὶ ἂν ἦτον ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ φιλέλληνοσ, ἡ Ἑλλὰς τρέχουσα τὸν αἵματοσταγῇ τοῦτον καὶ ἐξολοθρευτικὸν ἀγῶνα, εἶχεν ἄφευκτον χρείαν, εἰς κατόρθωσιν τῶν μεγάλων σκοπῶν τῆς, ἰσχυροτέρας ὑπερασπίσεωσ· εἶχε χρείαν τῆς ἐπισκέψεωσ ἐκείνων εἰς τὰ χέρια τῶν ὁποίων ὁ Κύριος τῶν κυρίων ἔθεσε τὰς τύχας τοῦ κόσμου, καὶ χρείαν μάλιστα ταχεῖαν διὰ τὰς συμπεσούσας περιστάσεις. Ἐξ αἰτίας τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου καὶ παμφάγου πολέμου συνωμοιωθήσαν μετὺς ἀγροῦσ ἀι πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς πολεμούσης

Ελλάδος, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς ὅσον πολυενδόξου, τόσον καὶ πολυδακρύτου Ρούμελης, ἡ ὁποία περιμένει σήμερον καὶ αὐτὴ ἀπὸ τοὺς δικαίους κριτὰς τὴν ἄνεσιν τῶν δεινῶν τῆς καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν τρομακτικῶν θυσιῶν τῆς· χέρσος καὶ ἄκανθα ὅλη ἡ γῆ τῆς· χωραὶ καὶ χωρία τῆς, τὰ σκοτεινὰ ἄντρα, αἱ σχισμαὶ τῶν πετρῶν, αἱ τρωγλαὶ τῆς γῆς, καὶ οἱ φάραγκες τῶν ὁρέων· ἀπορία παντοῦ στενὴ, καὶ σκότος, καὶ θλίψις. Εἰς τοιαύτην ἐρημώσεως θεῶν δὲν ἡμπορεῖ ὅποιος ἔχει ἀνθρώπινα σπλάγχχνα παρὰ τὰ θρηνησῆ ὡς ὁ Ἰερεμίας λέγων.

« Τίς δώσει κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτός! »

Ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος τὰ βλέμματα τῶν ὑψηλῶν Δυνάμεων ἐπροσηλώθησαν ὅλως δι' ὅλου εἰς τὸ μέγα τοῦτο δρᾶμα, καὶ ἀτενῶς ἐθεωροῦσαν τὰς σκηνάς, ὅσαι μετὰ χιλιάδας χρόνων ἐπαρρησιάζοντο εἰς τῆς κλασικῆς γῆς τὸ παράδοξον τοῦτο θέατρον· ἐδίσταζαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ιερότητα τοῦ ἀγῶνος· παρόμοια μὲ τὰ κατὰ τὴν Ελλάδα συμβάντα εἶχαν συγχρόνως ὑπ' ὄψιν· ἂν καὶ ἄλλης αὐτὰ φύσεως καὶ πολλὰ

διαφορετικοῦ χαρακτήρος, ὅμως συμπτώσεις καιρῶν καὶ περιστάσεων συγχέουσιν τὰς φύσεις καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἐπαναστάσεων, παρεμόρφοναν καὶ τοὺς σκοποὺς, παρεξηγοῦσαν καὶ τὰ αἰτία. Ὁ Ἕλλην ὅλος πληγᾶς, ὅλος δάκρυα, καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἑσταυρωμένου εἰς τὸ στόμα καὶ τὴν αἵμοσταγῇ ῥομφαίαν εἰς τὴν δεξιάν, συνωδεύετο ἀπὸ ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον εἰς τὰς ὑψηλὰς αὐλὰς, καὶ ἐπακουμβισμένος εἰς τὸν στιβαρὸν βραχίονα τοῦ μεγάλου Ἄνδρός (*) ὁ ὁποῖος ἐσύντριψε τὰ ἱερὰ δεσμὰ ὅπου ἀλυσόθεναν τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐκάλεσε πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ εἶναι ἓνα νέον κόσμον, ὁ ὁποῖος καθήμενος ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγεν εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφοτισμένους « ἐγὼ ἀνα- » π α ῦ σ ω ὑ μ ᾶ ς· » εἰς αὐτὸν λέγω τὸν στιβαρὸν βραχίονα ἐπακουμβισμένος ὁ Ἕλλην ἔτρεχεν εἰς τὰ ταμεῖα τῆς ἡγεμονικῆς συμπαθείας, καὶ ἐλεεινολογούμενος ἔλεγεν· « ἀνοίξατέ μου τὴν θύραν τῆς δικαιοσύνης

(*) Ὑπουργοῦντος τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Κάννιγκ, ἀνεγνωρίσθη ἡ αὐτονομία τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς καὶ ὑπεγράφη καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας Συνθήκη.

» καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας· εἶμαι καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος·
 » εἶμαι καὶ ἐγὼ Χριστιανὸς· ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐγέννησαν
 » ἐμὲ, ἐγέννησαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν· ἡ γλῶσσά μου
 » ἐκήρυξε τὸ βιβλίον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς χάρι-
 » τος. Μὴ σᾶς παροργίσῃ ἐναντίον μου ἡ αἰμοσταγῆς
 » ῥομφαία τὴν ὁποίαν βλέπετε ὅτι κρατῶ εἰς τὴν δε-
 » ξιάν μου. Τί νὰ κάμω; ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυ-
 » χή μου, καὶ ἡ ζωή μου τῷ ἄδῃ ἤγγισε· ἔδρα-
 » ξα εἰς τὸ χέρι μου τὸ ἐξολοθρευτικὸν τοῦτο σπαθί,
 » ἐπειδὴ προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαι-
 » νόντων εἰς λάκκον, ἐπειδὴ ἐγεννήθην ἀβοή-
 » θητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, ἐπειδὴ ἐκα-
 » κώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα... »

Κατενύγοντο εἰς τούτους τοὺς ἐλεεινοὺς τοῦ Ἑλλήνος λό-
 γους αἱ εὐσυμπάθητοι καρδίαι τῶν ἡγεμόνων, ἀλλὰ
 ἀνάγκη ἦτον νὰ σταθῇ ἀκόμη ὁ δυστυχὴς Ἕλλην ἐκτὸς
 τοῦ ναοῦ τῆς ἡγεμονικῆς συμπαθείας. Θεωρούμενος κατὰ
 τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνός του ὡς βέβηλος εἶχεν χρεῖαν πρῶ-
 τον καθαγισμῶν· ἀλλ' ἐν ᾧ καθαγνίζετο ἀναγεννώμενος
 εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ αἵματός του καὶ τῶν θακρύων του, καὶ
 δίδων τὰς πλέον ψηλαφητὰς ἀποδείξεις τῆς ἀγνότητος

καὶ ἀγιότητος τοῦ ἀγῶνός του, αἱ κραταιαὶ Δυνάμεις ἐβού-
 λείοντο τὴν σωτηρίαν του· φιλανθρωπία καὶ φιλοχριστια-
 νισμός, καθήκοντα τῶν ὑπ' αὐτὰς λαῶν καὶ συμφέροντα
 πολιτικῆς ὑψηλοτέρας ἀπὸ τὴν τετριμμένην, προώδευσαν
 εἰς τὰς βουλὰς τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων· Ἡ πίστις
 καὶ ἡ πατρις, ἀχώριστοι ὡς ἀδελφαί, καὶ ἐνδυμέναι τὸ φῶς
 τῆς ἐλευθερίας, ἀπεσπάρσθησαν διὰ παντός, κατὰ τὴν
 24 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου), διὰ τῶν κραταιῶν Βασιλέων, ὡς
 τέκνα τοῦ φωτός, ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ σκότους. Ἀλλὰ δὲν
 ἔφθανε τοῦτο, χρεῖα ἦτον ὡς ἀχώριστα ἀδελφαί καὶ νὰ
 παραπεμφθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ πομπῆς καὶ δυνά-
 μεως διὰ νὰ μένουν διὰ παντός ἄτρωτοι ἀπὸ τὰ βέλη
 τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς βαρβαρότητος· χρεῖα ἦτον τὸ
 βιβλίον τοῦ νόμου γραμμένον ἀπὸ τοὺς ἰδίους Ἑλλη-
 νας, καὶ καθιερωμένον ἀπὸ τὴν Συνθήκην, νὰ ἀσφα-
 λισθῇ ὑπὸ τὴν κραταιὰν τῶν Δυνάμεων αἰγίδα, διὰ νὰ
 διαμείνῃ ἀνεπηρέαστον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ὑπερτάτης
 ἀρχῆς τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος.

Δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ τιμήσῃ ὅσον πρέπει τὴν ἀξίαν
 αὐτῆς τῆς ἡγεμονικῆς πράξεως, τῆς ὁποίας παράδειγμα
 δὲν εὐρίσκεται οὔτε εἰς τὴν παλαιὰν οὔτε εἰς τὴν νέαν

ιστορίαν, ἂν δὲν μετρήσῃ καλὰ καλὰ ὅσας δυσκολίας
 ἐπαρρήσιάζε. Δεσμός μεταξὺ τινῶν τῶν μεγάλων Δυνά-
 μεων καθιέρωσεν εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ Συνθήκην τὸ ἀμετά-
 τρεπτον τῶν καθεστώτων τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, καὶ ἐδῶ
 ἐπρόκειτο λόγος καθιερώσεως πολιτικῆς ἀνατροπῆς·
 ἐπίσημον ἔγγραφον τῶν ἰδίων Δυνάμεων κατέκρινεν εἰς
 Βερώνην τὸν ἀγῶνά μας, καὶ ἐδῶ βλέπεται κάλαμος ἀπὸ
 τὴν σημαντικωτέραν τῶν ἰδίων αὐτῶν Δυνάμεων εἰς
 ἔνοπλον ὑπεράσπισιν τοῦ ἀγῶνός μας· συμφέροντα τῶν
 Αὐλῶν ἀντικείμενα πρὸς ἄλληλα τείνουν εἰς ἓνα καὶ τὸν
 αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν· Κράτος, τοῦ
 ὁποίου τὰ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δίκαια ἐσεδάσθησαν πρὸ
 αἰώνων οἱ βασιλεῖς, βιάζεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους βα-
 σιλεῖς νὰ τὰ ἀπαρνηθῇ· φρούρια νὰ παραιτήσῃ πάντη
 ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους
 ἀρχῶν· γῆν κατεχομένην ἀπὸ τὰ στρατόπεδά του νὰ
 παραχωρήσῃ· ὁ στόλος του εἰς Ἑλληνικὸν τόπον νὰ μὴ
 προσβάλῃ· τὰ πλήθη του ὅθεν ἤλθαν νὰ ἐπιστρέψουν· ἡ
 Ἑλλὰς νὰ μείνῃ Ἑλλάς. Αὐτὰ ὅποιος θελήσει κα-
 λὰ καλὰ νὰ μετρήσῃ, ἐκεῖνος μόνον ἐμπορεῖ καὶ ὅσον
 πρέπει νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς τῆς ὑψηλῆς πρά-
 ξεως.

Πόσῃν δόξαν, πόσον κλέος περιχύνει εἰς τὴν ἡγεμονικὴν αὐτὴν πράξιν τὸ μέγα συμβᾶν τοῦ Νεοκάστρου! μὲ πόσῃν εὐγνωμοσύνην αἰχμαλωτίζει τὰς καρδίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων ὁ ζῆλος τῶν ἀτρομήτως ἀγωνισθέντων Εὐρωπαίων! (*)

Ἀπερρίψεν ὁ Δυνάστης τοῦ Βυζαντίου τὰς προτάσεις τῶν εἰρηνοποιῶν Δυνάμεων, κατεφρόνησε τοὺς φοβερισμούς των, καὶ ἐπηρμένος εἰς τὸ πολυάριθμον τῶν ναυτικῶν του Δυνάμεων καὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ του Σατράπου, θέλει νὰ σχίσῃ τὴν εἰρηνοποιὰν τῆς 24 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου) Συνθήκην· οὔτε βάνει ποσῶς εἰς τὸν νοῦν του ὅτι ὀλίγα πλοῖα μιᾶς τῶν εἰς τὴν Συνθήκην Δυνάμεων ἐδίασαν εἰς τὰς ἡμέρας του τὴν δίοδον τῶν Δαρδανελίων, καὶ παρρησιασθέντα ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου του ἔκαυσαν τὸν ἐκεῖ παρευρεθέντα στόλον του, καὶ ἐκλόνησαν τὸν θρόνον του· οὔτε ἐνθυμεῖται παντελῶς ὅτι ὅλος ὁ ὀγκώδης του

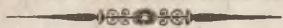
(*) Εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν ᾧ ἐκφωνεῖτο ὁ λόγος, δὲν μᾶς ἦσαν ἀκριδῶς γνωστὰ τὰ περιστατικά τῆς μάχης. Ἐφημίζετο ὅτι ὅλα τὰ ἐχθρικά πλοῖα ἐκάησαν καὶ ἐδυθίσθησαν.

στόλος κατεστράφη ἄλλοτε εἰς τὸν Τζεσμὲν ἀπὸ Δύναμιν
ἐπίσης συμμέτοχον καὶ αὐτὴν τῆς αὐτῆς Συνθήκης.
Ἄφρων καὶ μανιώδης θελεῖ νὰ στήσῃ τὴν θέλησίν του
ὑπεράνω τῆς θελήσεως τῶν Δυνάμεων, μεταχειριζόμενος
ὄργανον τὸν ἀφρονέστερόν του καὶ μανικώτερον υἱὸν
τοῦ Σατράπου τῆς Αἰγύπτου· ἀλλὰ ἡ δικαία ὀργὴ τῶν
ἀηττήτων Εὐρωπαϊκῶν στόλων ἄστραψε καὶ ἐβρόντισε
κατὰ τῆς ἀπειθοῦς κεφαλῆς καὶ τῶν δύο· ὥς τήκεται κη-
ρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς, οὕτως ἀφανίσθησαν οἱ πολυά-
ριθμοὶ στόλοι των· ἤθελέ τις εἰπεῖ ὅτι ἔπεσαν φλόγες οὐ-
ρανόθεν καὶ τοὺς κατέκαυσαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν οἱ
μεγάλοι καὶ πολυχρόνιοι τοῦ Αἰγυπτίου ἀγῶνες κατεστρά-
φησαν ὅλοι ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὅλα του τὰ μεγάλα
σχέδια καὶ ὅλαι του αἱ χρησταὶ ἐλπίδες ἐνταφιάσθησαν
διὰ παντὸς εἰς τὰ νερά τοῦ Νεοκάστρου, ὥστε ἡ ναυ-
μαχία αὕτη δύναται νὰ εἰπῇ δεσποτικῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸν
Σουλτάνον, ὅ,τι ἡ ναυμαχία ἄλλοτε τοῦ Εὐρυμέ-
δοντος εἶπεν εἰς τοὺς προγόνους τοῦ ἰδίου τούτου Σουλ-
τάνου· « Μὴ μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τ' ἄνδρον πλεῖν
» Φασήλιδος » Πολεμικά σου καράβια νὰ μὴν

εἰς πλεῦσουν πλέον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Θάλασσαν.

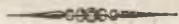
Αὐτὴν τὴν ὑπερένδοξον ναυμαχίαν τιμῶσαι κατ' ἀξίαν καὶ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Κυβέρνησις μᾶς ἐσυγκάλεσαν σήμερον νὰ τὴν πανηγυρίσωμεν με' ὕμνους καὶ δοξολογίας· ἀποδίδοντες ὅλοι χάριτας εἰς τὸν ὕψιστον ὅτι ἐπισκέφθη τὸν λαόν του, ἃς ἐνώσωμεν ὅλοι τὰς ἱκετηρίους φωνάς μας εἰς σημεῖον τῆς εἰς τοὺς ὑπερμάχους μας Βασιλεῖς ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης, καὶ ἃς ψάλλωμεν ὅλοι ὁμοθυμαδόν·

Κύριε σῶσον τοὺς Βασιλεῖς.

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν Πόρῳ τὴν 20 Μαΐου 1823, ἡμέραν καθ' ἣν ἐτελεῖτο ἡ
ἐπικηδειος μνήμη τοῦ μακαρίτου Φραγκίσκου Χάστιγκος.

Θῦμα ἐλευθερίας, Θῦμα φιλανθρωπισμοῦ, Θῦμα
ἀληθοῦς δόξης παρρησιάζει σήμερον ἐνώπιον τῶν ὑψη-
λῶν Ἀρχῶν τῆς πατρίδος, ἐνώπιον τῶν ἐπισήμων
φιλελλήνων, ἐνώπιον τοῦ πολυαρίθμου τῶν πολιτῶν
πλήθους ἡ ἐπικηδειος αὐτὴ καὶ κατανυκτικὴ τελετὴ τῆς
Θυσίας ταύτης ἡ σημερινὴ μνήμη καλεῖ τὴν Ἑλλάδα εἰς
κλαυθμοὺς καὶ τὴν ἐνδύει τὰ πένθιμα. Ὁ Ἄρχων, ὁ
Πολίτης, ὁ Φιλέλλην, ὅλοι προσφέρουν ἀμιλλώμενοι
καρδιοστάλακτα δάκρυα εἰς τὴν πάνδημον αὐτὴν ὥραν,
ὥς ἐπάξιον στέφανον εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ
φιλανθρωπισμοῦ, ὑπὲρ ἀληθοῦς δόξης πρὸ ἐνὸς ἡδὴ
χρόνου σφαγιασθέντα. Ὁ ἴδιος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος
τιμῶν ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς πρὸς τὴν
πατρίδα ὑπηρεσίας του ἐσυγκάλεσε τὸ ἔθνος εἰς ἐπιτά-
φιον Θρήνον, καὶ μὲ τὰ πασιφανέστερα σημεῖα τῆς λύπης

λέγει σήμερον ὁ ἴδιος εἰς τὸν κόσμον ὅλον καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅ,τι χρεωστεῖ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἐκουσίως θυσιασθέντα. Καὶ ποῖα τὰ αἷτια τῆς θυσίας αὐτῆς; ποῖα ἡ μαγικὴ δύναμις ἡ ὁποία λύουσα τὸν θνητὸν ἀπὸ τὰς ἐξ αἵματος καὶ συμβιώσεως σχέσεις τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τοὺς θελκτικὸς κόλπους τῆς ἡδονῆς, καὶ ἀποξενόνοῦσα αὐτὸν ἀπὸ εἰς ὅ,τι τὸν προσήλωσεν ἡ ἐπίγειος ὑπαρξίς του, τὸν ἀναισθάζει ὅπου ὁ θνητὸς παύει πλέον τοῦ νὰ φαίνεται θνητὸς, καὶ ὅπου ἡ παλαιωθεῖσα φύσις του ὅλη διὰ μιᾶς ἀνακαινίζεται; Αἰ, ἀκροαταί! ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι, ὅχι, ἀπὸ τὴν γῆν· γεννήτορα ἔχει τὸν οὐρανόν· φῶς, ἀλήθεια καὶ ἀθανασία περιχύνονται γύρω της· ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν, ὅταν ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντὸς ἐμφύχωσε τὸ χῶμα, τὴν ἐμφύσησεν εἰς τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν του, ἐμφυτεύσας εἰς τὴν καρδίαν του τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον του, καὶ μάλιστα τὸν πάσχοντα πλησίον του. Τὸ θεῖον τοῦτο αἶσθημα τὸ ὁποῖον ἐνδύει τὴν θνητὴν φύσιν ἀθανασίαν καὶ τὴν φέρει εἰς τὴν ἀληθῆ δόξαν, ἂν καὶ κοινὸν εἰς ὅλους, δὲν βασιλεύει παρὰ εἰς ἐκείνας τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς ὅσας ἐνάρετος καὶ ἐλευθέρως

ἀγωγή, ὑπὸ τὴν αἰγίδα ἀνθρωποπρεπῶν νόμων, εὐτύ-
 χησε νὰ ἀποκαταστήσῃ ἀξίαν τῆς πλαστουργικῆς χειρὸς
 ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἔλαβαν τὸ εἶναι. Τοιαύτης φύσεως εἶναι
 ἡ παρούσα θυσία, τοιοῦτος εἶναι ὁ προκείμενος εἰς
 κλαυθμὸν νεκρός. Αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ αἰσθήματος τῆς πρὸς
 τὸν πλησίον ἀγάπης πανηγυριστῆς, αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ
 κλαυθμοῦ συμμετοχος ἔρχομαι καὶ ἐγὼ νὰ γενῶ σήμε-
 ρον μὲ μικρὰς ἀναμνήσεις τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγώνων
 καὶ ἐπιθυμιῶν τοῦ Χάστιγχοι.

Ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ἄδου ἔκραξε πρὸ οὐκὼ χρόνων
 ἡ ἀθλία Ἑλλὰς πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπε· « Λυπήσου
 » με, Κύριε· ἐκολλήθη τὸ δέρμα μου εἰς τὰ κόκκαλά
 » μου ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ στεναγμοῦ μου· κρημνίσματα
 » κατοικῶ ὡς τὸν φιλέρημον πελεκᾶνα καὶ τὸν νυκ-
 » τικόρακα· τὰ δάκρυα ἔχω πιστὸν καὶ τὸν κονιορτὸν
 » τροφὴν· γενοῦ, Κύριε, βοηθὸς εἰς τὰς θλίψεις μου καὶ
 » καταφυγὴ μου· κύτταξε, Κύριε, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἁγίου
 » σκηνώματός σου, καὶ ἄκουσε τοὺς στεναγμοὺς, ὅπου
 » ἀναδαίνουν ἀπὸ τὰ δεσμά μου· ἄρπασέ με ἀπὸ τὸ
 » σκότος τοῦ θάνατου. » Αὐτὰ εἶπε, καὶ τὸ φῶς τοῦ
 χριστιανισμοῦ περιχύνεται εἰς τὰ σπάργανα τῆς Ἑλλη-

νικῆς ἐλευθερίας. Νέον μαρτυρολόγιον ἀνοίγεται διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ Εὐρωπαϊκαὶ λόγχοι ἔρχονται νὰ συντριφθοῦν ἐναντίον τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς βαρβαρότητος. Ἡ ἐλεεινὴ κραυγὴ τῆς πιστῆς πρὸς τὸν Κύριον Ἑλλάδος διεπέρασεν ὡς ῥομφαία δίστομος καὶ τὴν εὐγενῆ καρδίαν τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ὁποίου θρηνοῦμεν σήμερον τὴν στέρησιν. Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· οὔτε πατρίς του ἦτον ἡ Ἑλλάς, οὔτε συγγενεῖς ἢ φίλους κινδυνεύοντας ἤλθε νὰ διασώσῃ ἀπὸ τὴν σφαγὴν ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν, οὔτε κτήματα νὰ διαφυλάξῃ ἀπὸ τὴν διαρπαγὴν ἢ τὴν δήμευσιν, οὔτε πολιτικὰ δικαιώματα νὰ ἀνακτήσῃ, οὔτε πλοῦτον νὰ κερδίσῃ, οὔτε τιμὰς νὰ ἀπολαύσῃ, οὔτε τὸν σοφὸν ἢ τὸν ἔμπειρον νὰ ἐπαγγελθῇ. Πλοῦτος καὶ τιμαὶ τὸν ἐπερικύκλωναν εἰς τὴν πατρίδα του. Ἀλλ' ὁ λαμπρὸς καὶ πλούσιός του οἶκος στενὴ καλύβη τὸν ἐφάνη, ὅταν ἡ ἐλευθερία λαβοῦσα εἰς χεῖρας τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ῥομφαίαν τὸν ἐκάλεσεν ὡς ἐκλεκτὸν ὁπαδόν της εἰς τὴν πάλην. Καὶ πότε ἤλθεν; ὅταν ἡ Ἑλλάς ἦτον ἀκόμη ἄμορφος ὅπως διόλου καὶ ἀκατέργαστος.

Τί τὸν ἔφερε λοιπὸν εἰς τὴν κινδυνώδη τοῦτον ἀγῶνα

κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν του; τὸ εἶπα προσιμιάζων· ἡ πρὸς
τὸν πᾶσχοντα πλησίον του ἀγάπη· ποῖον σκοπὸν
ἐλθὼν ἔτρεφε; τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ
κινδυνεύοντος καὶ ταλαιπώρου πλησίον του. Ἀπὸ τοιαῦτα
αἰτία ὀρμώμενος, καὶ εἰς τοιοῦτους σκοποὺς ἀφορῶν,
ἐξώσθη κατ' ἀρχὰς ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης τὸ σπαθί,
καὶ ἔτρεξεν εἰς τοὺς κατὰ ξηρὰν τῆς Πελοποννήσου πο-
λέμους· ἐνδυμένος τὴν ἀκαταμάχητον τῆς καρτεροψυχίας
πανοπλίαν διέβη μετολίγον εἰς Κρήτην ὅπου ἀντεπά-
λευσε μὲ τὰ θεινὰ τῆς κακουχίας καὶ παντὸς εἶδους
στερήσεως, καὶ ὅλος ἀφοσιωμένος εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐκιν-
δύνευσεν ἕκτοτε ἀκόμη νὰ γενῇ θῦμα τοῦ ζήλου του.
Ἡ πεῖρα τὸν ἐδίδαξε μετ' ὀλίγον τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐδύ-
νατο νὰ ἀποκαταστήσῃ τοὺς ἀγῶνάς του ὠφελιμωτέρους
εἰς τὸν πᾶσχοντα πλησίον του· ἐπρότεινεν εἰς τὴν Κυ-
βέρνησιν τὴν χρῆσιν τῶν ἀτμοπλοίων καὶ ἐπρόσφερε τὸν
ἑαυτοῦ του ἑτοιμον εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀγγλίαν κατασκευὴν
των. Κατέβη ἐκεῖθε μὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ελλάδα, τὸ
ὁποῖον ἔμελλε νὰ τὸν ἰδῇ καὶ εἰς τῆς νίκης καὶ εἰς τοῦ
θανάτου τὰς ἀγκάλας. Διέπρεπε τὸ ναυτικόν μας διὰ
τὴν ἀπὸ ὅλους ὁμολογουμένην εἰς τὰ τῆς θαλασσοπλοΐας

σπανίαν ικανότητά του καὶ τὴν πελεμικὴν του εὐτολ-
 μίαν ἢ ὁποία ἐκίνησεν εἰς θάμβος τὸν κόσμον ὅλον.
 Ἀλλ' ἡ πειθαρχία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ τάξις ἔλειπαν. Συνέ-
 λαβε τὴν εὐτυχὴν ιδέαν νὰ ἐπιχειρήσῃ πρῶτος αὐτὸς, διὰ
 τῆς εἰσαγωγῆς τούτων, νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ ἀναβῇ
 τὸ φιλόκαλον καὶ γενναῖον τοῦτο ναυτικὸν εἰς τὸν ὑψηλὸν
 βαθμὸν τὸν ὁποῖον ἡ Θεία Πρόνοια μὲ φανερά σημεῖα
 δείχνει ὅτι τῷ ἀποταμιεύει· καὶ ἰδοὺ τὰ μεγάλα αὐτὰ
 καλὰ ἡ καρτερικὴ ικανότης τοῦ Χάστιγγος τὰ εἰσάγει
 εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ σταθερῶς καὶ ἀταράχως. Φθάνει
 τινὰς νὰ συλλογισθῇ πόσον θεινὴ εἶναι ἡ τοιαύτη εἰσα-
 γωγὴ εἰς ἔθνος ἀλλεοτρόπως γεννημένον καὶ ἡλικιωμένον,
 πόση ἀξιότης καὶ καρτερία ἀπαιτεῖται εἰς σύστασιν ναυ-
 τικῆς ἀρχῆς καὶ τάξεως ἐν καιρῷ γενικῆς ἀναρχίας καὶ
 ἀταξίας, διὰ νὰ κατανοήσῃ τοὺς καμάτους τοῦ εἰσαγω-
 γέως καὶ διδασκάλου· ἀλλ' ὅ,τι τιμᾷ περισσότερον τὸν
 ἄνδρα καὶ τὸ ναυτικὸν ἐνταυτῷ τῆς Ελλάδος εἶναι, ὅ,τι
 οἱ βαρεῖς κανόνες τῆς τακτοποιήσεως, ἀντὶ νὰ ἀποξε-
 νώσουν, εἴλκυσαν ὅλως διόλου τὴν καρδίαν τοῦ ναυτικοῦ
 καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν τάξιν· ἀντὶ νὰ ματαιωθοῦν
 μετὰ τὸν θάνατόν του, εὐτυχοῦν ἀκόμη περισσότερον.

Ἐδῶθεν ἀρχίζει τὸ στάδιον τῶν ἀγώνων του τοῦς
 ὁποίους παρέλαβεν ἡ ἱστορία τῆς ἀναγεννήσεώς μας.
 Αὕτῃ θέλει διηγηθῇ τὰς πρὸς τὴν Σάμον καὶ ἄλλου ἐκ-
 στρατείας του· αὕτῃ θέλει παραπέμψει εἰς τοῦς μετα-
 γενεστέρους τὰ κατὰ τὸν Φαληρεά καὶ κατὰ τὸν Βῶλον
 κατορθώματά του· αὕτῃ θέλει εἰπεῖ χαίρουσα καὶ ἀγαλ-
 λομένη, ὅτι τὴν 17 (29) Σεπτεμβρίου ἐπανηγύρισεν
 ὁ αἰέμνηστος εἰς τὸν Κοριθιακὸν κόλπον τὰ προεόρτια
 τῆς 8 (20) Ὀκτωβρίου τοῦ σωτηριώδους ἐκείνου διὰ
 τὴν Ἑλλάδα ἔτους, ἀφανίσας τὸν εἰς Σάλωνα ἐχθρικὸν
 στολίσκον· ἀλλ' ἡ ἀνάστασις τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ
 ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος, τὸν ἐφαίνοντο ἀποταμιευμέναι εἰς
 τὸ μέλλον τοῦ Μεσολογγίου, λέγω τῆς Πόλεως ἐκείνης
 εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἔδειξεν ὅλην τὴν ἰσχὺν τῆς
 φύσεώς του. Εἰς τῆς Πόλεως αὐτῆς τὴν ἀνέγερσιν προ-
 σηλώσας ὅλην του τὴν διάνοιαν, ἐδιψοῦσε συμμέτοχος
 νὰ γενῇ τῶν μεγαλείων καὶ τῆς φήμης τῶν ἀνδρῶν
 ἐκείνων, αἱ ὁποῖοι, πρὸς τὸ τέλος τῆς πολυωδύνου ἐκείνης
 πολιορκίας, ἐξ αἰτίας τῶν θειῶν καὶ τῆς σκληραγω-
 γίας, ὠμοιάζαν τὸ φρικτὸν σκελετὸν τοῦ Θανάτου, τοῦ
 οὗ τοῦ δρέπανου νικᾷ τὸ πᾶν, ἂν καὶ ἀπὸ χεῖρας

ασάρκους καὶ καταξηραμένας βασταζόμενον. Μόλις
 ἀνοίχθη πάλιν τὸ Θέατρον ἐκεῖνο τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ
 αἵματωδετέρων ἀγώνων τῆς πατρίδος, καὶ ἔτρεξεν ἐκεῖ
 ὡς διψῶσα ἔλαφος, καὶ μέ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ὁποίους
 χαρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον μόνη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ χρι-
 στιανισμοῦ, τῆς Θείας ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀληθοῦς δόξης,
 βλέπει μακρόθεν τὴν πολυώδυνον αὐτὴν Πόλιν μεθύουσαν
 ἀκόμη ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν
 μαρτύρων τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ Θεὸς τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας,
 τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος πρό τινων μηνῶν ἀνέστησεν ἐπὶ τοῦ
 Βασιλαδίου, ἀνάπτει ἔτι μᾶλλον τὸν ζῆλόν του. Ἀλλὰ τί
 ἦτον ἡ Σημαία αὐτὴ στημένη κατέναντι ἐνὸς ὁλοκλήρου
 λαοῦ διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα σφαγιασθέντος;
 ὁμοίαζε τὸ πικρὸν θυμίαμα τὸ ὁποῖον καίουν ἐπὶ τῆς
 κεφαλῆς τῶν τάφων ἡ χριστιανικὴ εὐλάβεια καὶ ἡ φιλο-
 στοργία! Ἐκεῖθεν ἀτενίσας πρὸς τὴν ἱερὰν πόλιν παρα-
 τηρεῖ, ὡς ὁ Ἄγγελος τῆς Ἀποκαλύψεως, ὑποκάτωθεν τοῦ
 κρημνισθέντος καὶ μianθέντος Ἁγίου Θυσιαστήριου τὰς
 ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ
 Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον. Δὲν
 ἤχοῦν πλέον, ἀλλοίμονον! δὲν ἤχοῦν εἰς τὰς ἀκοάς

του οἱ ὕμνοι τῆς ἐλευθερίας! ἄφωνος εἶναι ἡ κλαγγὴ τῶν ὀπλῶν! ἀφανὲς τὸ ἄλλοτε περίδλεπτον σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου! ὁ τάφος, ὁ τάφος κατέπιε καὶ τοὺς ὕμνους, καὶ τὴν κλαγγὴν καὶ τὸν σταυρόν! τὸ σημεῖον τῆς ἀσεβείας φαίνεται μόνον ὑψωμένον ἐπάνωθεν τοῦ Θυσιαστηρίου τοῦ Ἁγίου καὶ μεγάλου Θεοῦ! μόνοι οἱ ὑποκάτωθεν τοῦ Θυσιαστηρίου τούτου ἐσφαγμένοι ἅγιοι καὶ δίκαιοι βαρέως στενάζοντες καὶ ἀγανακτοῦντες, διότι κατάκεινται ἀναξίως ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Σημεῖου τῆς Ἀσεβείας, ἀκούονται κράζοντες μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ λέγοντες· Ἐως πότε ὁ Δεσπότης, ὁ Ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς οὐ κρίνεις, οὐκ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν;

Τοιαύτας βέβαια ἐντυπώσεις ἦτον ἐπόμενον νὰ λάβῃ ἡ εὐγενὴς του ψυχὴ, ὅταν, διερχόμενος διὰ τῆς λίμνης, ἀπεφάσισεν, ἐνισχυόμενος ἀπὸ τοὺς γενναίους συναγωνιστάς του, νὰ προσβάλῃ δι' ἐφόδου τὸ Ἀνατολικόν. Ἀμιλλαν καὶ ἐνθουσιασμόν ἀκαταμάχητον ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν ὅλων τῶν πολεμιστῶν κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἐκείνην ἢ εὐτολμία του. Πρῶτος εἰς τὸν βαθμόν, πρῶτος ἐπαρρησιάσθη καὶ εἰς τὸν κίνδυνον· εἰς ἀσκε-

πῆς πλοιάριον ἀνέβη, καὶ ἀπροφύλακτος ἐντὸς βολῆς
 τουφεκίου ἐπλησίασεν. Οἰκοδομαὶ ἀνετράπησαν ἐνώπιόν
 του, ὀχυρώματα κατεστράφησαν, φόβος καὶ τρόμος
 κατέλαβε τὸν ἐχθρόν. Ἐμψυχωμένοι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸν
 ἀπτόητον ἀρχηγόν των, ἔδειξαν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν
 ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ Μεσολογγίου δὲν σκεπάζει ὅλους τοὺς
 ἀνδρείους τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ εὐτυχοῦς
 τούτου καὶ τολμηροῦ ἐπιχειρήματος, ἐγγὺς τόσων λαμ-
 πρῶν ἐλπίδων, βολὴ βαρεῖα ὑστερεῖ τοὺς ἀθλητὰς καὶ ἀπὸ
 τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν
 μεγάλων ἀγώνων των· ἀποθνήσκει ὁ γενναῖος! καὶ δὲν
 λυπεῖται ὅτι ἀποθνήσκει, λυπεῖται μόνον ὅτι ἐνῶ ἐκπνέει,
 αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου πεν-
 θοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους ἐν τῇ
 ἑορτῇ, ὅτι οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν,
 ὅτι αἱ παρθένοι αὐτῆς ἄγονται, καὶ αὐτὴ
 πικραينوμένη. Μὲ τοιαύτην βαρυθυμίαν σφαγιάζεται
 καὶ αὐτὸς ὑποκάτωθεν τοῦ ἰδίου Θυσιαστηρίου ἔπου ἐ-
 σφάγησαν οἱ Ἅγιοι καὶ δίκαιοι· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθε βαρυ-
 θυμῶν κραυγάζει φωνὴ μεγάλη καὶ λέγει. Ἔως πότε
 οἱ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ βασιλεύοντες οὐ

κρίνετε, οὐκ ἐκδικεῖτε τὸ αἷμα ἡμῶν; ἕως πό-
 τε ἀπροστάτευτος νὰ μένη ἡ Πόλις τὴν ὁποίαν μαχομένην
 διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἀπετέκνωσαν ἡ μά-
 χαιρα καὶ ἡ αἰχμαλωσία; ἕως πότε τὰ δάκρυα νὰ
 καταβαίνουν εἰς τὰς σιαγόνas τῆς; ἕως πότε τὰ ἀπομει-
 νάρια τῆς ταπεινῶσιν καὶ ἀσχημοσύνην ἐνδυμένα,
 ἄστεγα καὶ ἄπορα, νὰ μὴ παρηγορῶνται καὶ κλαίοντα
 ἐπὶ τῶν τάφων τῶν φιλτάτων των; ἕως πότε ἡ ἀσέβεια
 νὰ κάθεται ἀλαζωνευομένη ἐπάνω τοῦ ἀγιάσματος τῆς,
 καὶ νὰ ὑβρίζη ἐνώπιον τῶν χριστωνύμων Βασιλέων τὰ
 ἅγιά τῆς; ἕως πότε..... Ἀλλὰ χάρου, ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ
 σκιά, χάρου· ἡ ἐξ ὕψους βοήθεια εὐλόγησε τοὺς εὐγενεῖς
 ἀγῶνας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ διὰ τῶν
 καρτεροφύχων Στερεοελλαδιτῶν τέκνων τῆς, συνετῶς
 ὁδηγουμένων, ταπεινώσασα τὴν Ἀσέβειαν ὑφουμένην
 εἰς τὰ φρούρια τῆς Βονίτσης, τοῦ Ἀντιρρίου καὶ τῆς
 Ναυπάκτου τὰ ὁποῖα ἐδυνήθη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις
 μόνον σήμερον νὰ ἐναριθμῇ εἰς τὰ τρόπαιά τῆς, ἔχυσε
 τὰ ἑλέη τῆς καὶ εἰς τὴν Πόλιν τῆς ἐθνικῆς μας δόξης·
 φωνὴ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀναγγέλλεται εἰς ὅλην τὴν
 Ἑλλάδα καὶ εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Αἱ παρθένοι

τῆς πόλεως αὐτῆς οἱ νεανίσκοι τῆς ἰδοῦ ἐξέρχονται ἀπὸ
 τὴν Αἰγυπτιακὴν αἰχμαλωσίαν διὰ τῆς φιλοχρίστου με-
 γαλοδωρίας τοῦ λαμπροῦ κληρονόμου τῶν χριστιανικῶν
 ἀρετῶν τοῦ Θεοσεβεστάτου ἐκείνου Λοδοβίκου, ὁ ὁ-
 ποῖος, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβασανίσθη
 εἰς τὰ δεσμὰ τῆς ἰδίας ἀπίστου Αἰγύπτου. Οἱ σύμμαχοι
 Βασιλεῖς δὲν κωφεύουν, ὅχι, εἰς τὰς φωνὰς τὰς ἐξέρχο-
 μένας ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Θυσιαστηρίου τοῦ Ἁγίου καὶ
 μεγάλου Θεοῦ· ἠξεύρουν ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ εἶναι φωναὶ
 ἐκείνων τοῦς ὁποίους ὅταν οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ εἶδαν
 ἀναβαίνοντας εἰς τοὺς οὐρανούς, εἶπαν· Οὗτοι εἰσὶν
 οἱ ἐρχόμενοι ἐκ Θλίψεως μεγάλης. Ἐπλυναν
 τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ
 αἵματι τοῦ Ἀρνίου. Βλέπουν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν λαλεῖ
 ἐν παραβολαῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ Θεὸς ἐργάζεται εἰς τὴν
 Ἑλλάδα. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν θνητὸν ὁ ὁποῖος δυνάμενος
 νὰ συνεργασθῇ δὲν συνεργάζεται. Χάρου πάλιν, λέγω,
 ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχὴ, χάρου· ἀνεγέρθη ἡ δόξα τῆς
 πολυπαθοῦς αὐτῆς Πόλεως, ἀνακουφίσθησαν αἱ συμφο-
 ραὶ τῆς, ἀνακαινίσθησαν οἱ ἐπινίκιοι ὕμνοι τῆς. Ἦλθεν ἡ
 ὥρα καθ' ἣν τὸ σπέρμα τῶν δούλων τοῦ Κυρίου τὴν ἐ-

κληρονόμησε, καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατασκήνωσαν εἰς αὐτήν. Ἦλθεν ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ Λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος φοροῦντες τὰς χρυσοῦφάντους στολὰς των, χειραγωγούμενοι ἀπὸ τὸν εὐσεβῆ Κυβερνήτην, καὶ παρακολουθούμενοι ἀπὸ τὰ φιλόχριστα τέκνα τῆς πατρίδος ἔρχονται πάλιν ἐντὸς τῶν κατεδαφισμένων ναῶν της, ὅπου οἱ Ἅγιοι καὶ δίκαιοι, ὀλίγας στιγμὰς πρὶν τῆς σφαγῆς των, ἔφαλλαν μόνοι τὰ ἐπιτάφιά των. Οἱ ἴδιοι αὐτοὶ Λειτουργοὶ τῆς Τρισηλίου Θεότητος ἀνεγείροντες τὸ πεσὸν Θυσιαστήριον, καὶ θέτοντες αὐτὸ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Χριστιανικωτάτης τριπλῆς Συμμαχίας, ὕμνουῦν σήμερον καὶ εὐλογοῦν μεγαλοφώνως, συνευλογούντων καὶ συννυμνούντων ἄνωθεν τῶν Ἀγγέλων, τοὺς ἀνακαλέσαντας αὐτοὺς εἰς τοὺς πατρώους ναοὺς, καὶ γράφοντες τὸ ὄνομά σου εἰς τὸ λαμπρὸν τῆς πόλεως ἐκείνης μαρτυρολόγιον, θέλουν τὸ μνημονεύει εἰς τὴν μεγάλην Εἵσοδον τῶν Ἀγίων κατὰ τὴν ὁποίαν ὑφόνοντες ἐνώπιον τοῦ εὐγνωμονοῦντος πληρώματος τῶν πιστῶν τὸ ἱερὸν ποτήριον, τὸ δοχεῖον τοῦ ἁγίου σώματος καὶ τοῦ ἁγίου αἵματος, θὰ θέονται λέγοντες μεγαλοφώνως·

« Φραγκίσκου Χάστιγγος τοῦ δι' ἀγάπην τοῦ πολλὰ
 » παθόντος πλησίον σφαγιασθέντος, μνησθείη Κύριος ὁ
 » Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

ΛΟΓΟΣ

Εἰς τὴν ἐλευθερωσιν τοῦ Μεσολογγίου συμβᾶσαν τὴν 2 Μαΐου 1829,
ἐκφωνηθεὶς εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Αἰγίνης τὴν 8 τοῦ ἰδίου μηνός.

« Ἀσύντακτον καὶ ἀπρομελέτητον μὲ ἀνέβασεν εἰς τὸ
ιερόν τοῦτο βῆμα τὸ σημερινὸν ἄκουσμα, ἄκουσμα τὸ
ὑπὲρ πᾶν ἄκουσμα· ἀλλὰ μόλις ἀνέβηκα εἰς τὸ βῆμα
τοῦτο, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου κατεχόμενον ἀπὸ τὸ
πνεῦμα τοῦ Κυρίου, καὶ φαίνεται μου ὅτι ἀνέβηκα εἰς
τὸ ὑψηλὸν Ὅρος τὸ ἀναφερόμενον ἀπὸ τὸν προφήτην
Ἡσαΐαν διὰ νὰ διασκορπίσω ἐκεῖθε τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν
εἰς τὴν νέαν Σιών, καὶ νὰ εἶπω μεγαλοφώνως εἰς
ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, « Ἀνέστη ἡ Ἑλληνικὴ
νέα Σιών, ἀνέστη ἡ ἁγία Σιών, ἀνέστη. »
Θρίαμβος θρίαμβον διαδέχεται, καὶ χαρὰ χαρὰν προ-
καταγγέλλει· ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὀκτώχρονοι ἀγῶνες τῆς Στε-
ρεᾶς Ἑλλάδος νὰ χαθοῦν μετ' ἥχου· ἐγγὺς τὸ σκότος
τῆς δουλείας νὰ καλύψῃ τὴν γῆν ἐκείνην· ἀλλ' ὁ δίκαιος
Κριτὴς ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος ἔστειλεν οὐρανό-

θεν εἰς τοὺς κατέχοντας τὴν χριστιανικὴν αὐτὴν γῆν ἄλλοπίστους τὴν σκελετόμορφον πείναν, καὶ ὁ παρακολουθῶν αὐτὴν ἄγγελος τοῦ Ὀλέθρου ἄνοιξε τὰς πύλας τριῶν φρουρίων, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης· καὶ ποίων φρουρίων; ἐκείνων τὰ ὅποια ἐπερίπαιξαν τὴν Ἑλληνικὴν ἀνδρίαν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ αἵματοσταγοῦς ἀγῶ-
νος. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρωπίνης δυνά-
μεως, εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, εἶναι δῶρον τῆς παντοδυνά-
μου χειρὸς του, καὶ ὅ,τι ἡ Παντοδύναμος χεὶρ δωρεῖται, ποία θνητὴ δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ; καὶ ὅταν φανερόνεται λαμπρότερον τοῦ ἡλίου ἡ θελήσις τοῦ Κυρίου, ποῖος τολμᾷ νὰ ἀντεῖπῃ; τῆς Παντοδυνάμου αὐτῆς χειρὸς δῶρον εἶναι καὶ ἡ ἀνέγερσις τῆς Πόλεως τὴν ὁποίαν ἀνέβηκα νὰ εὐαγγελισθῶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν· ναι, τῆς Παντοδυνάμου χειρὸς δῶρον εἶναι ἡ ἀνέγερσις τῆς·
τριαῖντα χιλιάδες ἐχθροὶ ἐφθάρησαν εἰς δούλωσίν της· οὔτε ῥανὶς αἵματος δὲν ἐχύθη εἰς τὴν ἀνάστασίν της!

« ὦ Πόλις τοῦ Μεσολογγίου! Πόλις, βασίλισσα τῶν ἄλλων Πόλεων τῆς Ἑλλάδος! Πόλις, διὰ τὴν ὁποίαν πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλαλήθη, καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος ἐξυμώθη μὲ τὸ αἷμα τόσων ἀνδρείων, τόσων ἀκάκων

νηπίων καὶ παρθένων, τώσων ἀδυνάτων γερόντων καὶ
 γυναικῶν, μετὸ αἷμα τῶν ἰδίων μου Ἀδελφῶν! ὦ Πό-
 λις τοῦ Μεσολογγίου! τριῶν χρόνων ζοφερὰ νέφη ἔπεσαν
 κατεπάνω σου· ἐφάνης ὅτι κατέβης εἰς τὸν ἄδην διὰ νὰ
 μὴν ἀναβῇς ἐκεῖθε πλέον· ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου σὲ
 ἀνύψωσε· φῶς σήμερον σὲ περικυκλόνει ὅλην· οὐράνιος
 δόξα ἀνατέλλει ἐπάνω σου· στέφανος κἀθεται εἰς τὴν
 κεφαλὴν σου. Σκιρτᾷ καὶ ἀγάλλεται ἡ Ἑλλὰς, καὶ πλήρης
 τῶν ἀναστασίμων ὕμνων σου ψάλλει τὴν ἀλλοίωσιν
 ταύτην ὡς ἀλλοίωσιν τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου· ἀλλὰ δὲν
 σκιρτᾷ, ἀλλὰ δὲν ἀγάλλεται ἡ Ἑλλὰς μόνη· συσκιρτᾷ καὶ
 συναγάλλεται ὅλη ἡ Εὐρώπη, ὅλη ἡ Ἀμερική. Τὸ Μεσο-
 λόγγι δὲν ἀνῆκει πλέον εἰς σᾶς, Ἕλληνες, μόνον· τὸ υἱοθέ-
 τησεν ὅλος ὁ παλαιὸς καὶ νέος κόσμος· ἐθρήνησε θρη-
 νον μέγαν, ὅταν ἔμαθε τὴν πτώσιν του· ἀνεκλάλητος
 θέλει εἶναι ἡ χαρὰ του, ὅταν μάθῃ τὴν ἀνάστασιν του.
 Ναι, οἱ βασιλεῖς ἀπὸ τοὺς θρόνους των θὰ τὸ χαιρετή-
 σουν· οἱ πτωχοὶ ἀπὸ τὰς καλύβας των θὰ ἀλαλάξουν·
 πᾶσα τάξις ἀνθρώπων θὰ χειροκροτήσῃ· οἱ ἄμβωνες,
 τὰ βήματα, αἱ καθέδραι, τὰ θέατρα, αἱ ἀγοραί, ὅλα
 ὅσα ἐθρήνουν καὶ θρηνοῦν ἀκόμη τοὺς ἐπιταφίους θρή-

νους του Θὰ εορτάσουν εορτήν μεγάλην· λαμπρὸν φῶς Θὰ περιχυθῇ καὶ εἰς τὴν Συνθήκην τῆς 24 Ιουνίου (6 Ιουλίου), τὴν ὁποίαν ἡ ἰδία Πόλις καιομένη ἐκυφόρησεν· ἀκτινοβόλος σταυρὸς Θὰ λάμψει καὶ εἰς τὸ μέτωπον τῶν ἀγγελοψύχων ἐκείνων φιλελληνίδων αἱ ὁποῖαι, ὅταν ἔμαθαν ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ Πόλις αὕτῃ, ἔτρεχαν τοὺς δρόμους καὶ τοὺς οἴκους τῶν Παρισίων καὶ λοιπῶν Πόλεων τῆς φιλάνθρωποτάτης Γαλλίας, καὶ κρεμῶσαι εἰς τὸ μέτωπον μαῦρον σταυρὸν ἔκραζαν· ἔλεος ἔλεος· εἰς ἓνα λόγον ἡ δευτέρα Μαΐου θέλει εἶναι ἡμέρα παντοτινῆς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου πανηγύρεως.

» Συνοδεύσατέ με τώρα, λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, Σεβαστὲ Κυβερνήτα, πρῶται ἀρχαὶ τῆς Πατρίδος, παμπληθέστατόν μου ἀκροατήριον, συνοδεύσατέ με ἐρχόμενον καὶ προσπίπτοντα μὲ εὐλόθειαν καὶ ταπείνωσιν εἰς τοὺς πόδας τῆς Θείας Μεγαλειότητος, καὶ συνευχθῆτε μαζὴ μου τὴν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν ἀναπέμπει ὅλη ἡ ψυχὴ μου, ὅλη ἡ καρδιά μου, ὅλη ἡ διάνοιά μου.

« Θεὲ τοῦ ἐλέους! εἶδες ὅτι ἡ κληρονομία μας μετετέθη εἰς ἀλλοφύλους· εἶδες ὅτι ὁ λαιμός μας κατεκύμφθη ἀπὸ σιδηρὰς καὶ πολυχρονίους ἀλύσους· εἶδες

ἔτι ξίφος ἐρημώσεως ἔπεσε κατεπάνω μας · εἶδες
 ὅτι ἡμέραι πένθους καὶ ὀνειδισμοῦ ἔγεινεν ἡ ζωὴ μας ·
 ἤκουσας τοὺς στεναγμοὺς τοὺς ἀναβαίνοντας ἀπὸ τὰ
 δεσμά μας · ἐκινήθης εἰς ἔλεος, καὶ ὡς Θεὸς τῶν Δυνά-
 μewn ἔστειλας θάρσος εἰς τὴν ταπεινωμένην καρδίαν
 μας καὶ ἐξώπλισας τὸ ἀδύνατόν μας χέρι μὲ τὸ ξίφος
 τῆς δυνάμεώς σου · ἔδειξας τὸν ὀλιγοστόν εἰς χιλιάδας
 καὶ τὸν ελάχιστον εἰς ἔθνος μέγα· ἔρριψας ἐναντίον τῶν
 ἐχθρῶν μας τὰς φλόγας τῆς ὀργῆς σου καὶ ἔστησας
 ἔμπροσθέν μας τὴν κραταιὰν αἰγίδα τῶν πιστῶν σου
 τριῶν Βασιλέων · ἀπέστειλας λύτρωσιν εἰς τὸν κατὰ τὴν
 Πελοπόννησον λαόν σου τὸν πιστόν σου θεράποντα Κά-
 ρολον τὸν καὶ πράγματι καὶ ὀνόματι χριστιανικώτατον
 τοῦ ὁποίου αἱ πολυένδοξοι καὶ φιλελληνικώταται δυνά-
 μεις, μόλις φανεῖσαι, ἐλευθέρωσαν τὴν Πελοπόννησον
 ἀπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν μοχθηρίαν. Διὰ τὴν μεθέξην καὶ ὁ
 ἀνέστιος λαὸς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰς αὐτὰς χαρι-
 τὰς σου, εὐδόκησας νὰ ὑψωσῇ ἐσχάτως μόνη ἡ Ἑλληνικὴ
 Κυβέρνησις, διὰ τῶν ὅπλων τῆς ἰδίας Στερεᾶς Ἑλλάδος,
 τὴν Θεοδόξαστόν μας Σημαίαν εἰς τὰ τεῖχη τῆς Βονίτσης,
 τοῦ Αντιρρίου καὶ τῆς Ναυπάκτου, καὶ δι' αὐτῆς μόνης

τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν αὐτῶν Στε-
ρεοελλαδιτικῶν ὅπλων, νὰ παύσῃς σήμερον, διὰ τῆς
ἀνεγέρσεως τοῦ Μεσολογγίου, τὸ τρίχρονον πένθος τοῦ
λαοῦ σου, νὰ τὸν ἐνδύσῃς ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χειτῶνα
εὐφροσύνης. Σὺ Κύριε κατάστησε καὶ εἰς τὰ τείχη τῶν
φρουρίων τούτων καὶ τῆς Πόλεως φύλακας ἀοράτους
ὄλην τὴν ἡμέραν καὶ ὄλην τὴν νύκτα· φρούρησε τὴν
νέαν σου Ἑλληνικὴν Πολιτείαν· σκέπασον τοὺς Προστάτας

τοῦ λαοῦ σου τὴν Κυβερνήτην αὐτὴν ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν
περίγειν σου· τήν τε χάριτε εἰς τὸν λαόν σου· ὁ δὲ

αὐτὸν ἀτάραχον καὶ ἀμείωτον κληρονομήσῃ τὴν
τῶν πατέρων σου καὶ κατ' ἣν ἦσαν ἐροδοτεῖται τὸ νῦν

Κράτος τοῦ λαοῦ σου· ἡ δεξιὰ σου ὕψιστε βασιλεῦς εἰς

ἡμεῖς τοῦ λαοῦ σου πολυτελεῖ, ἐκλεκτὸν, ἀκράτουν
ἐπιτιμον· ὅτι νὰ λέγουν αἱ βλέποντις σου·

ὁ ὕψιστος εἶναι λιθὸς, τὸν ὅτι

ἔβαλεν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων, ὁ Βασιλεὺς

τῆς ἀσέως·

ΠΙΝΑΞ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ τοῦ Κυρίου Ράλλη πρὸς τὸν Κύριον

Τρικούπην. σελ. 5

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ τοῦ Κυρίου Τρικούπης πρὸς τὸν

Κύριον Ράλλην. 7

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ 9

ΠΡΟΣ ἐπικήδειος εἰς τὸν Λόρδον Μπάϊρωνα. . 11

τροπετικός. 23

Ἐπὶ τὴν Θραῦσιν τοῦ Βυ-

ζαντινῶν τοῦ Καφυρέως

. . .

. . . 43

μιον Καραϊσκά- νι-

. 49

ἰ πυρπόλησιν τοῦ

στόλου εἰς τὸ Νεό-

Συμμαχικῶν Δυνά-

. 61

ΛΟΓΟΣ ἐπικήδειος εἰς τὸν Φραγκῖσκον Χάστιγκα. 79

— ἐκφωνηθεὶς μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ

Δουρῆου συμβᾶσαν τὴν 2 μαΐου

1829 93

Σ.

